YANLIŞLIK

CAMUS

BÜTÜN OYUNLARI 3

ÇEVİRİ: AYBERK ERKAY

can oyun

Le Malentendu, Albert Camus
© 1944, Éditions Gallimard, Paris
© 2015, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2015, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Ayça Sezen

Düzelti: Burçak Karabağ, Aylin Samancı
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3
Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2418-3

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

ALBERT CAMUS

YANLIŞLIK

ÜÇ PERDELİK OYUN

BÜTÜN OYUNLARI 3

1957 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Fransızca aslından çeviren

Ayberk Erkay

can

Albert Camus'nün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yabancı, 1981

Mutlu Ölüm, 1991

Tersi ve Yüzü, 1992

Yolculuk Günlükleri, 1993

İlk Adam, 1994

Yaz, 1994

Başkaldıran İnsan, 1995

Düğün / Bir Alman Dosta Mektuplar, 1995

Sürgün ve Krallık, 1996

Sisifos Söyleni, 1997

Veba, 1997

Düşüş, 1997

Asturya'da İsyan / Bütün Oyunları 1, 2015

Caligula / Bütün Oyunları 2, 2015

Sıkıyönetim / Bütün Oyunları 4, 2015

Adiller / Bütün Oyunları 5, 2015

ALBERT CAMUS, 1913'te Cezayir'de dünyaya geldi. Cezayir Üniversitesi'nde sürdürdüğü felsefe öğrenimini sağlık nedenleriyle yarıda bıraktı. 1938'de Paris'e gitti, ilk yapıtları *Tersi ve Yüzü* ve *Düğün* bu dönemde yayımlandı. Edebiyat dünyasına asıl girişini, 1942'de yayımlanan *Yabancı* adlı romanı ve *Sisifos Söyleni* başlıklı felsefi denemesi belirledi. Birbirini tamamlayan bu iki yapıtta, varoluşçu izler taşıyan "saçma" felsefesini geliştirdi. *Başkaldıran İnsan, Yaz, Sürgün ve Krallık* isimli eserleriyle hem edebiyat hem de düşünce alanlarında yetkinliğini kanıtladı. *Mutlu Ölüm* ve *İlk Adam* adlı romanları ölümünden sonra yayımlandı. 1957'de Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülen ve bugün XX. yüzyıl edebiyat ve düşünce dünyasının en önemli isimlerinden biri kabul edilen Camus, 1960'ta bir trafik kazasında yaşamını yitirdi.

AYBERK ERKAY, Fransız edebiyatı, çağdaş felsefe ve tiyatro kuramları eğitimi aldıktan sonra akademik ve yazınsal çalışmalarını bu alanlarda sürdürdü. Farklı Batı dillerinden çok sayıda edebî eseri dilimize kazandırdı. Arthur Rimbaud, Stendhal, Stéphane Mallarmé, Guillaume Apollinaire, William Blake, Tristan Tzara, Antonin Artaud, Boris Vian, Georges Bataille, Louis-Ferdinand Céline, Bernard-Marie Koltès gibi Batı edebiyatının farklı türlerinde öncülük etmiş isimlerden yaptığı tercümelerin yanı sıra kıyıda kalmış metinler üzerine yaptığı araştırmalar, yazınsal çalışmalar ve incelemelerle alana katkıda bulundu.

Kişiler

MARTHA
MARIA
ANNE
JAN
İHTİYAR UŞAK

BİRİNCİ PERDE

Öğle vakti. Otelin misafir salonu. Salon temiz ve aydınlık, eşyalar yeni, bakımlıdır.

Birinci sahne

ANNE

Gelecekmiş geri.

MARTHA

Öyle mi söyledi?

ANNE

Öyle dedi. Sen çıkmıştın.

MARTHA

Yalnız mı gelecekmiş?

ANNE

Bilmiyorum orasını.

MARTHA

Zengin midir acaba?

ANNE

Fiyat sormadı.

MARTHA

Canımıza minnet zenginse. Yalnız başına gelmiş olsun da...

ANNE

(*Bezmiş*) Yalnız gelmiştir, parası da vardır... Başlayacağız gene baştan.

MARTHA

Ne yapalım başlamayıp heba mı olsun çektiğimiz bunca cefa, almayalım mı mükâfatımızı?

Bir süre sessizlik, Martha annesine bakar.

Sizde bir haller var anneciğim. Tanıyamaz oldum sizi kaç zamandır.

ANNE

Bir şeyim olduğundan değil kızım, yoruldum, ondandır. Biraz bir durup dinlenebilsem.

MARTHA

Ben hallederim ne varsa yapılacak. Siz dinlenin bir güzel, atın şu yorgunluğunuzu.

ANNE

Fayda etmez ki bendeki yorgunluğa yatıp dinlenmek, yaşlı bir kadının düşü işte benim kurduğum. Bir parça huzur, şöyle bir koyuvermek kendimi heves ettiğim. (*Ha-*

fifçe gülümser.) Saçmalıyor annem diyeceksin ya Martha, içimden inanca sarılmak geliyor bazı geceler.

MARTHA

Daha durun anneciğim, yaşlanmadınız o kadar. Eliniz ayağınız tutuyor, daha erken.

ANNE

Canım anla işte, şaka ediyorum. Gerçi yalan mı! Göreceğimi görmüşüm, el etek çekmeye de hakkım olmayacak mı şu hayattan? Ama senin yaptığın olmaz Martha, bir ömür böyle geçmez, taşa döndün, yüreğin karardı. Daha şu yaşında. Tanımasam öteki kızları, bilmesem aynı vakit doğdunuzu... Hepsinin aklı fikri çılgınlıkta.

MARTHA

Çılgınlık bizimkisi asıl, çocukluk onlarınki, siz de bilmiyormuş gibi...

ANNE

Bırak şimdi.

MARTHA

(*Ağır ağır*) Sanki yakar olmuş dilimizi bazı kelimeler...

ANNE

Üstüme düşeni yapacağım Martha, mühim mi gerisi, mühim mi dilim yanmış yanmamış, varsın yansın! Ah keşke derdim o olsa. Bir kerecik görebilsem seni yüzünde tebessümle, yandığım o benim asıl.

MARTHA

Gülmüyor muyum sanki? Gülüyorum, yemin ederim.

ANNE

Ben hiç görmedim seni gülerken.

MARTHA

Odamda gülüyorum, yalnız kaldığımda, ondan görmediniz herhalde.

ANNE

(*Martha'yı uzun uzadıya süzerek*) Yüzün taş kesmiş Martha senin!

MARTHA

(*Yaklaşır, sükûnetle*) Demek sevmiyorsunuz artık bu yüzü?

ANNE

(*Martha'ya bakmaya devam eder, bir süre sessizliğin ardından*) Seviyorum galiba, gene de seviyorum.

MARTHA

(*Coşkuyla*) Ah anneciğim ah! Görün bakın iyice bir biriksin paramız, bir kurtulalım şu ufuksuz topraklardan, ardımızda kalsın şu otel, şu yağmura mahkûm şehir, silinsin hatıramızdan şu karanlık ülke, ah bir doğsun düşlerimi süsleyen o denize kavuştuğumuz günün sabahı, görün bakın o gün nasıl güller açacak yüzümde! Çaresi yok ama başka, çok para lazım yaşamak için deniz kıyısında keyfe keder. Ondan ya, korkmak olmaz kelimelerden. Ondan ya, gelenin icabına bakmamız gerek. Paralıysa işimizi görecek kadar, belki de onunla başlar benim özgürlüğüm. Uzun boylu konuştu mu sizinle anne?

ANNE

Konuşmadı. İki cümle etmiştir ettiyse.

MARTHA

Hali tavrı nasıldı odayı isterken?

ANNE

Görmüyor ki gözlerim doğru dürüst, nereden bileyim, hem adama da bakmadım uzun uzun. Tecrübeyle öğreniyor insan, bakmaktan hiç fayda gelmiyor, tanıdın mı zor iş adam öldürmek. (*Bir süre durur.*) Bak haydi gülsün yüzün, geçti korkum kelimelerden.

MARTHA

Geçsin tabii. Canımı sıkıyor lafı dolandırmak. Öldürmekse öldürmek, başka adı yok bunun, ne istediğini bilmeli insan. Bakın ne güzel söyleyiverdiniz, demek ki siz de biliyordunuz ne istediğinizi o adamla konuşurken.

ANNE

Bildiğimden değil. O sordu, ben cevap verdim. Alışkanlık.

MARTHA

Yapmayın şimdi, olur mu alışkanlık? Kırk yılın başı çalıyor kapımızı böyle fırsat, konuşmayın bilmiyormuş gibi!

ANNE

Biliyorum ama ilkinden sonra bir cana daha kıydın mı alışkanlığa dönüyor, onu diyorum ben. İlki başlangıcı olmuyor bir şeyin ama bir şeylerin sonu oluyor. Çok fırsat çıkmadı tabii karşımıza ama dal budak saldı çıkanlar onca yılın hatırasında, hatırladıkça döndü alışkanlığa. Demem ondan alışkanlıktan konuştum o adamla diye, alışkanlıktan kaçındım yüzüne bakmaya, emindim hani, baksam, bir kurbanın gözlerini göreceğimden.

MARTHA

O adamı öldürmekten başka çaremiz yok anne.

ANNE

(*Sesi alçalarak*) Doğru, başka çaremiz yok öldürmekten.

MARTHA

Bir tuhaf söylediniz.

ANNE

Bıktım usandım artık, ondandır. Ama bu son olsun bana yeter, can bırakmıyor insanda adam öldürmek. Yoksa nerede vermişim son nefesimi, deniz kıyısında olmuş, burada olmuş, baktığım yok benim orasına; bir tek isteğim var benim, o da, seninle birlikte buralardan çekip gittiğimiz günü görebilmek.

MARTHA

Göreceğiz anneciğim, en mutlu günü olacak ömrümüzün! Az daha sıkın dişinizi bir şey kalmadı geriye. Hem düşünün, öldürmekten bile sayılmaz bizimkisi. Güzelce çayını içecek, yatıp yatağına uyuyacak, nehre götüreceğiz sizinle beraber, yaşıyor olacak hâlâ. Kim bilir kaç yıl geçecek, bulacaklar onu günün birinde bir bendin taşlarına sıkışmış olarak ama bir onu değil işte, başkalarını da bulacaklar aynı taşların arasında, onun kadar şanslı olmayanları da bulacaklar; ölüme atlayanları, gözleri açık olacak onların. O bendi temizledikleri gün biz de oradaydık anne, kendiniz söylediniz bana, en az bizimkiler acı çekmiş dediniz; biz gaddarlıkta hayatla aşık atamayız anneciğim. Az daha dayanın, kavuşacaksınız hayalini kurduğunuz huzura, kaçıp kurtulacağız buralardan.

ANNE

Gör bak, dayanacağım. Sahiden aklıma geliyor da bazen bizimkilerin hiç ıstırap çekmedikleri, gönlüm nasıl ferahlıyor o zaman bir bilsen. Cinayetten bile sayılmaz,

ufacık bir müdahale, usulca dokunmak meçhul yaşamlara. Dedin ya aşık atamayız diye ölümle gaddarlıkta, ne doğru söyledin. Belki de sırf o yüzdendir bir türlü suç bulamayışım kendimde.

İhtiyar uşak girer. Tek kelime etmeden tezgâhın arkasına geçer, oturur. Sahnenin sonuna dek yerinden kıpırdamaz.

MARTHA

Hangi odayı verelim?

ANNE

Fark etmez, ilk katta olsun da.

MARTHA

Haklısınız, geçen sefer canımıza okumuştu iki kat! (*Oyunun başından beri ilk defa oturur.*) Anne, doğru mu anlattıkları, yakıyor mu sahiden insanın ayağını sahildeki kumlar?

ANNE

Bana mı soruyorsun, nereden bileyim, benim de yok ki gitmişliğim. Ama önüne çıkanı yutuyormuş güneş, öyle duyduydum.

MARTHA

Bir kitapta okumuştum, ruhunu bile yiyormuş insanın, vücudun ışıl ışıl parlıyormuş ama için bomboş kalıyormuş.

ANNE

Düşünü kurduğun bu mu senin Martha?

MARTHA

Evet, bıktım usandım artık bu ruhu taşımaktan anne, günü gelse de kavuşsam o güneşin altında bütün soruların küle döndüğü topraklara. Buraya ait değilim ben.

ANNE

Keşke kavuşabilsen bir an evvel ama daha o kadar çok ki işimiz. Yolunda giderse her şey, kurtulacağız buradan, ikimiz de kurtulacağız nihayet; ama bil ki sen ait olduğun yere gidiyor olacaksın o vakit, ben yanı başında, kim bilir nereye? Yaşını başını aldın mı, arasan da bulamıyorsun huzuru başka yerde; şu köşe bucak hatıra dolu taş yığınını yuvan bellemeyi becerebildiysen, arada uyku da giriyorsa gözüne, ne mutlu sana işte, fazlasını beklemek hayal. İnsan istiyor tabii, hem uyuyayım hem unutayım istiyor... Keşke.

Ayağa kalkar, kapıya doğru ilerler.

Hazır et Martha ne gerekiyorsa. (*Bir süre sonra*) Hazır et, bunca cefaya değecek diyorsan.

Martha, gözü annesinde, çıkar. Ardından annesi de başka bir kapıdan çıkar.

İkinci sahne

İhtiyar uşak pencereye doğru yürür, Jan ile Maria'yı görür, kendini göstermekten kaçınır. Kısa bir süre sahnede yalnız başına kalır. Jan sahneye girer. Durur, salonda göz gezdirir, pencerenin ardından uşağı fark eder.

JAN

Kimse yok mu?

İhtiyar uşak bir süre Jan'a bakar, ardından yürür, sahneyi boylu boyunca geçer ve dışarı çıkar.

Üçüncü sahne

Maria girer. Jan aniden ona doğru döner.

JAN

Peşimden geldin.

MARIA

Affet beni, dayanamadım. Giderim hemen istersen ama müsaade et bari nerede kaldığını göreyim bensiz.

JAN

Şimdi biri girse içeri, mahvolacak her şey.

MARIA

Ah talih yüzüme gülse, o birisi girse de içeri, sen istemesen de kim olduğunu söylesem ona.

Jan arkasını döner. Bir süre sonra.

MARIA

(*Etrafına bakarak*) Burası mı?

JAN

Burası ya, burası. Yirmi yıl önce bu kapıyı vurdum çıktım.

Daha ufacık kızdı kardeşim. Şu köşede oynuyordu bir başına. Annem gelmedi yanıma, öpmedi beni. Kendi bilir, dediydim içimden.

MARIA

Seni nasıl tanımazlar inanamıyorum Jan. Bir anne nasıl tanımaz evladını?

JAN

Yirmi yıl oldu beni görmeyeli. Gencecik delikanlıydım, çocuktum belki daha. Annem de yaşlanmış, gözü görmüyor doğru düzgün. Ben bile güç tanıdım onu.

MARIA

(*Sabırsız*) Biliyorum, girdin içeri, "Merhaba," dedin, geçtin oturdun. Tanıdık gelmedi hiçbir şey.

JAN

Başka türlü kalmış aklımda demek. Tek kelime etmeden buyur ettiler içeri. Geçtim oturdum, bira istedim, getirdiler. Bana bakıyorlardı ama boştu bakışları. Bilemedim bu kadar zor olacağını.

MARIA

İki söz söylesen hallolacak her şey. Açıp ağzını, "Ben geldim," desen her şey yoluna girecek.

JAN

Haklısın ama ne hayaller kuruyordum ben bir bilsen. Yuvaya dönüşümü kutlamayı beklerken sofrada, parasını ödediğim birayı getirip koydular önüme. Nutkum tutuldu, konuşamadım.

MARIA

Bir kelimeydi söyleyeceğin.

JAN

Bulamadım o kelimeyi. Ama ziyanı yok, vaktimiz var daha nasılsa. Varımı yoğumu vermeye geldim onlara, elimden gelirse azıcık da mutluluk. Onlara karşı vazifelerim olduğunu babamın ölüm haberini alınca anlayabildim ancak ve şimdi çoktan beridir yapmam gerekeni yapıyorum. Gerçi dile kolaymış yuvaya dönmek, bir yabancıyım daha burada, zaman gerek evin oğlu olmaya.

MARIA

Ne olurdu sanki geleceğini haber versen? Herkesin yaptığını yapmak gerek yeri geldiği zaman. Seni tanımalarını istiyorsan söylersin onlara kim olduğunu, olur biter. Başta gerçek yüzünü göstermezsen insanlara, başına bela olur sonunda. Başkası değil ki, sensin onlara bir yabancı olduğunu söyleyen şu kapıdan girerken, şimdi ne var şaşacak seni yabancı sanmalarına? Akıl işi değil bu yaptığın senin, inan değil.

JAN

Yapma Maria, büyütme bu kadar. Fena olmadı bak hem, işime bile gelecek böylesi. Fırsattan istifade bir yabancı gözüyle izleyeceğim onları. Onları gerçekten neyin mesut edeceğini anlayacağım. Hele bir anlayayım, bir yolunu bulur tanıtırım kendimi. Ne diyeceğimi bulsam yeter zaten, gerisi kolay.

MARIA

Neyin peşindesin hâlâ, başka yolu yok ki bunun. Yapacağın şey belli, "Ben geldim," diyeceksin; sen susacaksın, yüreğin konuşacak.

JAN

Yürek bu, kolay mı sanki o kadar.

MARIA

Varsın olmasın ama ona kolaydır konuşmak izin verirsen. Zor muydu sanki geçip karşılarına, "Ben sizin oğlunuzum, bu da benim karım," demek, "onunla birlikte denizin kıyısında, güneşin altında, sevdiğimiz bir ülkede geçirdik günlerimizi ama yetmedi bana bu mutluluk, size ihtiyacım var," demek?

JAN

Bana haksızlık etme Maria. Benim onlara ihtiyacım yok ama asıl onların bana ihtiyacı olduğunu anladım, bir erkeğin yalnızca kendisi için yaşamadığını öğrendim.

Bir süre sonra Maria arkasına döner.

MARIA

Belki de haklısındır, bağışla beni. Ayak bastığımdan beri beyhude yere mutlu bir yüz arayıp durduğum bu ülkede her şeyden şüphe eder oldum. Ne hüzünlü yermiş bu Avrupa. Geldiğimizden beri bir kez olsun görmedim yüzünün güldüğünü, yüreğim kuşkuyla doluyor her geçen vakit. Ah Jan, ne diye ayrı düşürdün beni ülkemden? Gel gidelim buradan, bulamayız burada mutluluğu biz.

JAN

Buraya mutluluğu aramaya gelmedik Maria. Biz zaten sahibiz mutluluğa.

MARIA

(*Heyecanla*) Yetinsek ya sahip olduğumuzla?

JAN

Mutluluk her şey değil ki hayatta, vazifeleri de var insanın. Anneme kavuşmak benim vazifem, bir vatana kavuşmak...

Maria konuşacak olur, Jan onu durdurur. Ayak sesleri duyulur. İhtiyar uşak pencerenin önünden geçer.

JAN

Gelen var. Git buradan Maria, ne olursun git.

MARIA

Nasıl giderim Jan, yapamam!

JAN

(*Ayak sesleri yaklaşırken*) Geç şuraya.

Maria'yı sahne gerisindeki kapının ardına iter.

Dördüncü sahne

Sahne gerisindeki kapı açılır. İhtiyar uşak, Maria'yı fark etmeden sahneyi boydan boya geçer ve dışarıya açılan kapıdan çıkar.

JAN

Haydi git artık. Gör işte bak, talih benden yana.

MARIA

Ne olursun bırak kalayım. Sesimi çıkarmam, sen diyene kadar beklerim burada.

JAN

Olmaz, yakalanırız.

Maria dönüp gider, hemen sonra Jan'ın yanına tekrar gelir, karşısına geçer, gözünün içine bakarak konuşur.

MARIA

Beş yıldır evliyiz biz Jan.

JAN

Beş yıl olacak.

MARIA

(*Başını eğerek)* Bu gece ilk defa ayrı kalacağız.

Jan susar, Maria tekrar gözünün içine bakar.

Her şeyini sevdim ben senin, sende anlamadıklarımı bile sevdim ve şimdi anladım ki seni böyle sevmişim ben, olduğun gibi sevmişim, böyle kalmanı sevmişim. Mutlu etmeye çalıştım seni hep, huzur veren bir eş olmaya çalıştım sana. Ama şimdi korkuyorum beni tek başıma yolladığın o ıssız yataktan, korkuyorum beni sensiz bırakacak olmandan.

JAN

Sevgimden şüphe mi ediyorsun Maria?

MARIA

Hayır! Sevginden şüphem yok. Ama bir yanda sevgin, bir yanda düşlerin var senin; vazife dediğin o düşlerin var. Kaçar oldun benden. Benden uzakta nefes alır oldun ama ben senden uzakta nefes alamam, hele bu akşam... (*Gözyaşları içinde Jan'ın boynuna sarılır.*) Hele bu akşam hiç alamam, dayanamam Jan.

JAN

(*Ona sarılarak)* Çocukluk ediyorsun.

MARIA

Ediyorum ama ne yapayım, hatırla bir nasıl da mutluyduk evimizde, bende mi kabahat bu ülkenin kara geceleri yüreğime çöküyorsa? İstemiyorum beni yalnız bırakmanı.

JAN

Çabucak geleceğim yanına. Ne olur anla Maria, tutmam gereken bir söz var.

MARIA

Hangi sözmüş o?

JAN

Annemin bana ihtiyacı olduğunu anladığım gün kendime verdiğim söz.

MARIA

Tutman gereken başka bir söz daha verdin sen.

JAN

Hangi söz?

MARIA

Ömrünü benimle geçirmeye yemin ettiğin gün bana verdiğin söz.

JAN

İkisini de tutmaya gücüm yeter benim. Çok şey istemiyorum senden. Bir heves uğruna gelmedim buralara. Kendime bir yol bulmaya, sevdiğim insanları yakından tanımaya geldim, onları nasıl mutlu edeceğimi öğrenmeye çalışacağım bir akşamla bir gece istiyorum senden sadece.

MARIA

(*Başını iki yana sallayarak*) Kalpten sevmeyene kolay gelir ayrılığa katlanmak.

JAN

Naz yapma şimdi, biliyorsun seni kalpten sevdiğimi.

MARIA

Sevmiyorsun, hanginiz bilmiş ki sen de bilesin kalpten sevmesini? Gözü doymak bilir mi hiç erkeklerin? Bir tek hayal kurmak sizin bildiğiniz, durduk yere kendinize vazife çıkarmak, yeni vatanlar, yeni yuvalar arayıp durmak bir ömür boyu. Biz biliriz ama, elini çabuk tutmak gerek şu hayatta sevmek için, aynı yatağı paylaşmak gerek, el ele vermek, yokluğundan korkmak gerek. Bilirsen kalpten sevmesini, koşmazsın hayallerin peşinden.

JAN

Nerelere getirdin konuyu? Şuraya gelişimin tek sebebi anneme kavuşmak, ona destek olmak ve onu mutlu etmek. Hayallerimin, vazifelerimin olduğu da doğru fakat ardında bir şey aramana lüzum yok bunların. Düşün, hem belki o hayallerim, o vazifelerimdir beni ben yapan, hiçimdir belki onlarsız, belki sevmezsin bile beni.

MARIA

(*Sırtını aniden Jan'a dönerek*) Biliyorum ki ne söylesen hak vereceğim sana, ne desen ikna edeceksin beni sonunda. Dinlemiyorum o yüzden artık seni, kapatıyorum kulaklarımı sen o sesinle konuşmaya başlayınca, tanıyorum ben o sesi. Aşkının sesi değil o ses, yalnızlığının sesi.

JAN

(*Maria'nın arkasına geçer.*) Yapma böyle Maria. Senden tek istediğim şurada yalnız başıma kalıp doğru adımı at-

mak için düşünmeme müsaade etmen. Korkacak bir şey yok bunda, annemle aynı çatı altında uyumak istemem garipsenecek şey değil. Ötesi Tanrı'nın bileceği iş elbet ama Tanrı bile biliyor ki, bütün bunları yaşarken seni unutacak değilim ben. Gel anla beni, yasaktır mutluluk insana unutulunca, sürülünce toprağından. Bir ömür yaşayamaz insan bir yabancı olarak. Ben vatanıma kavuşmak istiyorum, sevdiğim insanları mutlu etmek istiyorum. Bundan ötesinde gözüm yok.

MARIA

İstediğin her şeye kavuşabilirsin söyleyeceğin iki kelimeyle. Yanlış yoldasın.

JAN

Doğru yoldayım çünkü bu hayalleri kurmakta haklı olup olmadığımı öğrenmenin başka yolu yok.

MARIA

Umarım doğrudur, umarım haklısındır o hayalleri kurmakta. Ama bil ki, benim mutlu olduğumuz o ülkeye kavuşmaktan başka bir hayalim, senden başka da bir vazifem yok.

JAN

(*Maria'yı kendine doğru çekerek*) Müsaade et gideyim. Gör bak yoluna girecek her şey, bulacağım elbet o kelimeleri.

MARIA

(*Teslim olur.*) Git o halde hayallerinin peşinden. Aşkın bende saklı nasılsa! Nasıl mutsuz olurum sen beni sarmışken kollarınla? Beklerim ben seni, sabrederim, elbet vakit gelir yorgun düşersin bulutlarda dolaşmaktan, o vakit gene bulurum seni yanımda. Kederliysem şu anda,

bil ki bana olan aşkından bir an olsun şüphe etmediğimden, aşkına rağmen beni bir başıma uğurlamaktan vazgeçmeyeceğini bildiğimdendir kederim. Böyledir sizin aşkınız, kanayan yaradır yürekte. Gün gelir, koyup gidersiniz kıymetlinizi yemin etmiş gibi.

JAN

(*Yüzünü ellerinin arasına alır, gülümser.*) Onda haklısın Maria. Ama bana bir bak ne olur, etrafına bir bak, korkmam için bir sebep mi var? Yüreğimin sesini dinliyorum, içim ne kadar rahat bir bilsen. Beni bir geceliğine kendi anneme, kendi kız kardeşime emanet ediyorsun, korkmana inan lüzum yok.

MARIA

(*Jan'ın kollarından ayrılır.*) Hoşça kal öyleyse, aşkım seni korusun.

Kapıya doğru yürür, eşikte durur, Jan'a boş ellerini gösterir.

Bak gör, neyim kaldı sensiz? Senin arayışın, mahkûmiyetim oldu bekleyişe.

Bir süre tereddütte kalır, ardından çıkar.

Beşinci sahne

Jan oturur. İhtiyar uşak girer. Peşinden gelen Martha'nın geçmesi için kapıyı tutar, ardından çıkar.

JAN

Merhaba. Oda için gelmiştim.

MARTHA

Haberim var. Hazırlanıyor odanız. Kaydınızı yapmam gerekiyor deftere.

Defteri alır, gelir.

JAN

Uşağınız tuhaf adammış doğrusu.

MARTHA

Kendisi hakkında ilk şikâyeti sizden duyuyorum. Vazifesini muntazaman yerine getiren bir insandır oysa.

JAN

Ah yanlış anladınız, bir şikâyetim yok kendisinden! Bana tuhaf gelmiş olacak. Dilsiz mi acaba?

MARTHA

Dilsiz değildir.

JAN

Konuşabiliyor o halde?

MARTHA

Gerekmedikçe hayır, mühim bir durum varsa konuşur.

JAN

Söylenenleri de işitmiyor gibi.

MARTHA

İşitmiyor değil. Zor işitiyor. Adınızı, soyadınızı öğrenmem gerekiyor.

JAN

Hasek, Karl.

MARTHA

Karl, o kadar mı?

JAN

O kadar.

MARTHA

Doğum yeri ve tarihiniz?

JAN

Otuz sekiz yaşındayım.

MARTHA

Nerede doğdunuz?

JAN

(*Tereddüt eder.*) Bohemya'da.

MARTHA

Mesleğiniz?

JAN

Meslek sahibi değilim.

MARTHA

Meslek sahibi olmadan yaşadığınıza göre, ya çok zengin ya da çok fakir olmalısınız.

JAN

(*Gülümser.*) Fakir olduğum söylenemez açıkçası, hem ba-

zı sebeplerden ötürü, olmadığım için memnunum da doğrusu.

MARTHA

(*Sesi değişir.*) Çek uyruklusunuz tabiatıyla?

JAN

Tabiatıyla.

MARTHA

Nerede ikamet ediyorsunuz?

JAN

Bohemya'da.

MARTHA

Oradan mı geliyorsunuz?

JAN

Hayır, Afrika'dan geliyorum. (*Martha anlam verememiş gibidir.*) Denizin öbür yanından.

MARTHA

Biliyorum. (*Bir süre sonra*) Yolunuz sık düşer mi o taraflara?

JAN

Oldukça sık.

MARTHA

(*Bir an düşlere dalar, çok geçmeden toparlar.*) Yolculuğunuz ne tarafa doğru?

JAN

Bilmiyorum şu an için. Şartlar gösterecek.

MARTHA

Yerleşmeyi mi düşünüyorsunuz buraya?

JAN

Bilmiyorum. Burada bulacaklarıma bağlı diyelim.

MARTHA

Nasıl dilerseniz. Bekleyen kimse yok mu sizi burada?

JAN

Hayır, yok diyebilirim.

MARTHA

Yanınızda kimliğiniz vardır tahmin ediyorum?

JAN

Elbette, gösterebilirim isterseniz.

MARTHA

Zahmet etmeyin. Pasaport mu, nüfus cüzdanı mı, belirtmem yeterli buraya.

JAN

(*Tereddüt ederek*) Pasaportum var. Buyurun lütfen bakmak isterseniz?

Martha pasaportu alır. Tam okumak üzereyken, ihtiyar uşak kapının eşiğinde belirir.

MARTHA

Bir şey yok, seni çağırmadım. (*İhtiyar uşak çıkar. Martha'*

nın aklı dağılır, pasaportu okumadan Jan'a geri verir.)
Orada, gittiğiniz yerde, denize yakın mı eviniz?

JAN

Evet.

Martha ayağa kalkar, defteri kapatıp götürecekmiş gibi yapar, hemen sonra vazgeçer, tekrar önüne koyup açar.

MARTHA

(*Aniden, ciddiyetle*) Unutuyordum az kalsın! Aileniz var mı?

JAN

Vardı. Uzun zaman önce ayrıldım yanlarından.

MARTHA

Hayır, "Evli misiniz?" anlamında sormuştum.

JAN

Neden bunu sorduğunuzu anlayamadım açıkçası. Başka otellerde hiç denk gelmedim bu soruya.

MARTHA

Kanton idaresinin talep ettiği bilgiler bunlar.

JAN

Tuhaf. Evliyim, evet. Alyansım çarpmıştır gözünüze.

MARTHA

Gözüme çarpmadı alyansınız. Eşinizin adresini öğrenebilir miyim?

JAN

Benimle değil kendisi, memlekette kaldı.

MARTHA

Öyle mi! Harika! (*Defteri kapatır.*) Odanız hazır olunca-ya kadar içecek bir şey ikram etmemi ister miydiniz?

JAN

Sağ olun, bekleyeyim burada. Bir mahsuru yoksa elbette?

MARTHA

Neden mahsuru olsun? Konuklarımızı ağırlamak için var bu salon.

JAN

Elbette fakat tek başına, kimsesiz bir müşteri, bir salon dolusu insandan fazla rahatsızlık verebilir bazen.

MARTHA

(*Bir yandan etrafı toparlayarak*) Niye verecekmiş anlamadım doğrusu. Bakın, umuyorum niyetiniz muhabbetinize eşlik edecek birilerini bulmak değildir. Eğlenmeye gelen umduğunu bulamaz burada. Bilinen şeydir bu civarda, kime sorsanız söyler. Gerçi, bizzat fark edeceksiniz yakında tenha bir oteli tercih ettiğinizi. Nadiren müşteri girer kapımızdan.

JAN

Bu şartlarda zor olsa gerek geçim sağlamak.

MARTHA

Zarar etmiş olabiliriz fakat huzurumuzu kazandık. Malumunuz huzurun kıymeti parayla pulla ölçülmez. Önümüze gelenden başımız ağrıyacağına, bir-iki efendi müş-

teri ağırlamayı tercih ediyoruz. Anlayacağınız, o efendi müşterilere açık bizim kapımız.

JAN

Fakat... (*Tereddüt eder.*) sıkılmıyor musunuz burada böyle yaşamaktan? Yalnız hissetmiyor musunuz kendinizi?

MARTHA

(*Birden karşısına dikilir, gözünün içine bakarak*) Bakın, anlaşılan size bir uyarıda bulunmam gerekiyor benim. Şöyle anlatmaya çalışayım; bu kapıdan içeri girmiş olmanız, sizi yalnızca bir müşteri ve müşterilerimize özel bazı hakların sahibi yapar. Bu haklardan eksiksiz olarak faydalanmanız için elimizden geleni yapacağımızdan şüpheniz olmasın lütfen. Size karşı hizmette kusur etmeyeceğimizden, misafirimiz olduğunuz süre boyunca şikâyetçi olmanızı gerektirecek bir durum yaşanmayacağından emin olunuz. Fakat şunu da ilave etmeliyim ki, bizim yalnızlığımızın derdine düşmek sizin üstünüze vazife değildir ve ayrıca bize bir rahatsızlık, bir tedirginlik vermekten endişe etmenize de katiyen lüzum yoktur. Müşterimiz olarak ne arzu ederseniz buyurun dileyin. Ama fazlasını istemeyin.

JAN

Sizden çok özür diliyorum. Sizi kızdırmak değildi niyetim kesinlikle, yalnızca size karşı duyduğum yakınlığı dile getirmeye çalışıyordum. Sanki daha evvelden tanıyormuşum gibi gelmişti sizi.

MARTHA

Sanıyorum tekrar dile getirmem gerekiyor; siz beni kızdırabilecek yahut kızdıramayacak bir konumda bulunmuyorsunuz burada. Haddinizi aşan bir üslupta konuş-

makta ısrarcı olduğunuzu görüyorum ve buna maalesef müdahale etmem gerekiyor. Ayrıca, sizi temin ederim kızgınlıkla yapmıyorum bunu. Aramızdaki mesafeyi korumanın ikimizin de menfaatine olacağını takdir edersiniz sanırım? Bir müşteriye yakışmayacak bir üslupta konuşmakta ısrar edersiniz, bize başka bir çare bırakmamış olursunuz, sizi misafir etmekten vazgeçmek zorunda kalırız. Fakat ben bunun aksini ümit ediyorum ve size oda kiralayan iki kadının sizinle samimiyet kurmaya mecbur olmadıklarını anlayışla karşılayacağınızı umuyorum. Umduğum gibi davranırsanız bir sıkıntı yaşamayız.

JAN

Çok haklısınız. Maalesef aksi yönde bir intiba bıraktım sizde, inanın affedemiyorum kendimi.

MARTHA

Ziyanı yok. Karşımda bu üslubu takınan ilk siz değilsiniz. Sonradan bir tatsızlık yaşanmaması adına açıkça konuşmayı tercih ediyorum başından beri.

JAN

Sahiden açık konuşuyorsunuz, söyleyecek bir şey bulamıyorum açıkçası... En azından şimdilik.

MARTHA

Neden bulamayasınız? Müşterilerin dilinden pekâlâ anlarız biz, size mani olan yok, onların dilinden konuşmanız yeterli.

JAN

Nasıl konuşabilirim onların dilinden?

MARTHA

Müşterilerimiz çok şey anlatırlar bize, akıllarına ne gelirse; seyahatlerini anlatırlar, politikadan dem vururlar, her şeyden bahsederler ama konu bize geldiği vakit susmasını da bilirler. Bizim arzu ettiğimiz de budur zaten. Evini barkını, işini gücünü anlatan bile çıkar arada. Yaşadığımız şeyler bunlar. Aldığımız ücretin karşılığı olarak müşterilerimizi dinlemek vazifemiz sayılır bir bakıma. Fakat takdir edersiniz ki bu ücret, her sorulana yanıt vermeye mecbur bırakamaz bizi. Annem gene de esirgemez lafını kimseden, o da aldırış etmediğinden artık fakat benden beklemeyin aynısını, kurallarıma riayet etmekten yanayım ben. Bu duruma anlayış göstermeniz halinde sizinle anlaşmış olmakla kalmayız yalnızca, emin olun bize anlatacak çok şeyiniz olduğuna ve dinlemeye gönüllü birine kendinden bahsetmenin insana büyük keyif verdiğine bizzat şahit olursunuz.

JAN

Maalesef pek maharetli değilimdir kendimden bahsetmekte. Gerçi ziyanı yok sanırım, bir-iki güne buradan ayrılmam gerekirse, tanımanız zaten lüzumunu yitirir, işimin uzaması halinde ise konuşmasam da beni tanımak için bol bol vaktiniz olacak demektir, ikisi de aynı kapıya çıkıyor.

MARTHA

Umuyorum demin sarf ettiğim cümleler gücendirmemiştir sizi. Doğrusunu baştan açıkça söylemenin ben hep faydasını gördüm, ikimizi de zor durumda bırakacak bir üslup takınmanıza fırsat tanımak da istemedim açıkçası. Söylediklerimin makul olduğunu sanıyorum. Daha düne kadar yabancıyken birbirimize, şimdi durduk yere samimiyet kurmanın sahiden bir anlamı yoktu.

JAN

Katiyen gücenmiş değilim. Biliyorum, bir anda zorla olacak iş değil samimiyet kurmak. Zamanla olur, olacağı varsa. Dilerim aklınıza takılan bir husus kalmamıştır artık şahsımla ilgili, anlaşabildiysek inanın çok sevineceğim.

Anne girer.

Altıncı sahne

ANNE

Hoş geldiniz efendim. Odanız hazır.

JAN

Çok teşekkür ederim hanımefendi.

Anne oturur.

ANNE

(*Martha'ya*) Kaydını tamamladın mı beyefendinin?

MARTHA

Evet.

ANNE

Görebilir miyim? Lütfen yanlış anlamayın beyefendi, polis fazla hassas davranıyor bu hususta. Buyurun işte, bakmışım iyi ki, kızım hangi amaçla seyahat ettiğinizi sormayı unutmuş; işle, sağlıkla mı ilgili yoksa turistik amaçlı mı seyahatiniz, hangisi diyelim efendim?

JAN

Turistik amaçlı denilebilir sanırım.

ANNE

Manastırı ziyarete geldiniz herhalde? Pek meşhurdur manastırımız.

JAN

Methini çok duydum sahiden. Yalnız o değil, yabancısı sayılmam buraların, güzel hatıraları vardır bende, gelip bir görmek istedim açıkçası.

MARTHA

Yaşadınız mı burada?

JAN

Hayır, yaşamadım ama zamanında hasbelkader yolum düşmüştü. Unutamadım buraları.

ANNE

Gerçi, el kadar yerdir bizim köy.

JAN

Haklısınız ama ben çok keyif alıyorum burada olmaktan. Daha yeni gelmeme rağmen evimde hissetmeye başladım kendimi.

ANNE

Çok kalacak mısınız burada?

JAN

Bilmiyorum. Tabii tuhaf karşılayacaksınız haklı olarak fakat sahiden bilmediğim için böyle söylüyorum. İnsana sebep gerek bir yerde kalmak için – dostlar gerek, sevgi

gerek. Bunlar olmadı mı anlamı kalmıyor orada ya da burada nefes almanın. Üstelik bilemiyor insan nasıl karşılanacağını gittiği yerde, o yüzden bilemiyorum hâlâ ne yapacağımı.

MARTHA

Pek anlam veremedim sözlerinize.

JAN

Haklısınız ama bu kadarı geliyor elimden.

ANNE

Emin olun çok geçmez sıkılırsınız buradan.

JAN

Sanmıyorum, hercai değildir benim gönlüm, hoşlanır hatıralarla yaşamaktan.

MARTHA

(*Sabırsız*) Gönlün sözü geçmez bu topraklarda.

JAN

(*Martha'yı duymazdan gelerek, anneye*) Hayat çok yormuş sanki sizi. Uzun zamandır mı yaşıyorsunuz bu evde?

ANNE

Burada geldi, burada geçti ömrümüz. Başını sorsalar hatırlamam, kimdin deseler, kim bilir neydim ne değildim derim. Bir bu var işte, benim kız.

MARTHA

Beyefendiye bunları anlatmanın lüzumu yok anne.

ANNE

Haklısın Martha.

JAN

(*Hemen araya girerek*) Müsaade edin anlatsın lütfen. Ben o kadar iyi anlıyorum ki hanımefendi duygularınızı. Bu duygular çıkıyor insanın karşısına bir ömür uğraşıp didindikten sonra maalesef. Keşke bir sahip çıkanınız olsaymış, her kadın ihtiyaç duyar bir erkeğin desteğine, belki başka türlü olurdu her şey o desteği bulmuş olabilseydiniz.

ANNE

Ah, ben o desteği gördüm zamanında kocamdan ama öyle çok işimiz vardı ki yapacak. Koştururduk bütün gün, gene de yetişemezdik şu evin işlerine. Birbirimizi düşünmeye vakit bulamazdık. Daha yanımdayken unutmuştum ben onu çoktan, daha hayattayken adam.

JAN

Evet, anlıyorum ne demek istediğinizi. Ama... (*Kısa bir tereddüdün ardından*) bir oğlunuz olsaydı size destek olan, onu unutmazdınız belki?

MARTHA

Yapacak çok işimiz var anne.

ANNE

Bir oğul! Olsa ne değişir benim yaşımda kadında! Oğlunu bile sevmeyi unutuyor insan gün saymaya başladı mı şu dünyada. Yürek bu efendim, yıpranıp gidiyor zamanla.

JAN

Doğru söylüyorsunuz ama asla unutmuyor da.

MARTHA

(*Kararlılıkla lafa girer.*) Bir oğul dahi atacak olsa adımını şu kapıdan içeri, emin olun ki her müşterimiz gibi, konuksever bir umursamazlık olacaktır onun da burada karşılaşacağı. Misafir ettiğimiz bütün müşterilerimiz bununla yetinmesi bildiler ve buradan memnun ayrıldılar. Oda istediler, parasını ödediler, biz de onlara bir anahtar verdik. Yürekleri söz konusu olmadı hiçbir zaman. (*Bir süre susar.*) İşimize de geldi böylesi.

ANNE

Bırak şimdi orasını.

JAN

(*Bir süre düşünerek*) Uzun zaman kalan oldu mu burada?

MARTHA

Hem de tahmin dahi edemeyeceğiniz kadar. Elimizden geleni yaptık onları misafir edebilmek için. Parası olmayanlara ise dur demedik, gece kalıp ertesi sabah ayrıldılar.

JAN

Benim yüklüce param var ve bu otelde bir süre kalmak istiyorum, siz de uygun görürseniz elbette. Ayrıyeten söylemeyi unuttum, ücreti peşin olarak ödeyebilirim arzu ederseniz.

ANNE

Onu demek istemedik, yanlış anlamayın ne olursunuz!

MARTHA

Paranız varsa, ne mutlu size. Yüreğinizden bahsetmekten vazgeçmeniz bizim için yeterli. Zira, onun için sahiden

elimizden bir şey gelmez. Doğrusunu söylemem gerekirse, üslubunuz bir hayli asabımı bozmuştu başlangıçta, gitmenizi rica etmek üzereydim neredeyse. Şimdi anahtarınızı alın ve odanıza yerleşin lütfen. Ama yüreğe derman olmaktan âciz bir evde konuk olacağınızı lütfen aklınızdan çıkarmayın. Kapkara yılların hatırası sinmiştir bu köye, bu eve, o yıllardır bu evin sıcaklığını çalan. Sevmenin tadını çaldı o yıllar bizden. Gene söylüyorum size, zerresini bulamayacaksınız bu evde samimiyetin. Neyse şu kapıyı çalan bir avuç insanın bahtına düşen, odur sizin de bahtınıza düşecek olan ve yetmez bir yüreğin arzularını doyurmaya. Buyurun anahtarınızı (*Anahtarı Jan'a uzatır.*) ve şunu sakın unutmayın: çıkarınıza uygun bulduğumuz, sorun yaşamayacağımıza ikna olduğumuz için sizi burada misafir ediyoruz; keza çıkarımıza uygun bulduğumuz ve sorun yaşamadığımız sürece misafirimiz olarak burada kalacaksınız.

Jan anahtarı alır. Martha çıkar, o çıkarken Jan ardından bakar.

ANNE

Siz aldırmayın efendim onun dediklerine. Gerçi bazı konularda hiç tahammülü yoktur hakikaten.

Ayağa kalkar, Jan yardım etmek ister.

Bırakın oğlum bırakın, elimiz ayağımız tutuyor hâlâ. Taşı sıksa suyunu çıkarır bu eller, adamı bacağından tutup kaldıracak derman var hâlâ bunlarda.

Bir süre sessizlik. Jan, gözü anahtarında, dalar.

Dediğime mi takıldı aklınız?

JAN

Hayır, dalmışım kusura bakmayın, duyamadım son söylediğinizi. Neden "oğlum" dediniz bana?

ANNE

Aman ben biliyor muyum ne dediğimi! Saygısızlık etmek istemedim inanın. Çıkıverdi ağzımdan.

JAN

Anlıyorum. (*Bir süre sonra*) Odama çıkabilir miyim?

ANNE

Buyurun beyefendi. Bizim ihtiyar sizi yukarıda karşılar.

Jan ona bakar, konuşacak olur.

Bir şeye mi ihtiyacınız vardı?

JAN

(*Tereddütle*) Hayır hanımefendi, ben yalnızca... teşekkür etmek istedim, içtenlikle karşıladığınız için.

Yedinci sahne

Anne yalnızdır. Tekrar yerine oturur, ellerini masaya koyar ve ellerini seyre dalar.

ANNE

Ne demeye bahsettim adama ellerimden, ne lüzum vardı? Gerçi bir baksa, bir görseydi şu elleri, anlardı belki Martha'nın söylediklerini.

Belki anlar, belki çeker giderdi. Anlamadı ama, anlamıyor. Ölmek istiyor. Bense gitsin istiyorum çok geç olmadan, çeksin gitsin ki yatmak haram olmasın bana o yatakta, gitsin ki bir gece daha uyku yüzü göreyim. Ah ama yeter mi gücüm bu yaşta! Nasıl taşısın bu kollar o vücudu, nereden bulsun o vücudu tartacak kuvveti onca yol boyunca nehre kadar? Nerede bende o son bir gayrete yetecek nefes, nereden bulur bu kollar onu suya atacak dermanı? Keşke, derim o dermanı bulayım son bir defa, sonra varsın kesilsin o nefesim, tutulsun her yanım, kalmasın mecalim yüzüme sıçrayan suyu silmeye o son uykusuna dalanın ağırlığından ama ah bu yaşta nasıl ah! Vazgeçeyim desem o da olmaz, katiyen olmaz! Tam aradığımız kurban. Kendi gecelerime dilediğim uykuyu kendi ellerimle ona vermekten başka çarem yok. Hani...

Martha aniden içeri girer.

Sekizinci sahne

MARTHA

Gene hayallere mi daldınız siz? İşimiz başımızdan aşkın, bilmiyor olsanız neyse.

ANNE

Şu adama takıldı aklım. Ona da değil ya gerçi... kendime asıl.

MARTHA

Yarından başka şey düşünmeyin şimdi. Kötü şey getirmeyin aklınıza.

ANNE

Babanın meşhur lafı, sen de söyler oldun Martha. Ah, bir inanabilsem şu ömrümde aklıma kötü şey getirmemeye son defa mecbur olduğuma. Tuhaf şu hayat! Baban kapıya jandarma dayanacağından korkmayayım diye söylerdi o lafı... Şimdi bir an dürüst olasım geliyor kendime, sen aynı lafı beni uyandırmak için söylüyorsun rüyamdan.

MARTHA

Sizin kendinize dürüst olmaya değil, azıcık uyumaya ihtiyacınız var. Sıkın dişinizi, unutun yorgunluğu yarına kadar, sonra ne derdiniz kalacak ne tasanız.

ANNE

Haklı olduğunu biliyorum senin. Ama gel sen de itiraf et, evvelkilere hiç benzemiyor bu son gelen.

MARTHA

Haklısınız, aklı başka yerde hep, saflığı akla zarar. Düşünsenize, ne olurdu dünyanın hali içini dökmeye kalksa idamlıklar cellatlarına? Baştan hayır gelecek iş değil. Nerede duracağını bilmiyor bu adam, asabımı bozan o benim. Bitsin de kurtulalım.

ANNE

Benim de bu işte içime dert olan. Ne öfke duyardık eskiden ne merhamet, gözümüzü kapar yapardık yapmamızı gerekeni. Bak ama şimdi şu halimize, bende derman kalmamış, senin ateşin başına vurmuş. Hayra alamet değil bunlar, körü körüne inat etmenin anlamı var mı üç-beş kuruş fazla girecek diye cebimize?

MARTHA

Üç-beş kuruş için değil ki bunca gayret, buraları unut-

mak için, deniz kıyısında bir ev için. Siz nasıl bezdiyseniz şu hayatta gün saymaktan, benim de canımı alıyor şu daracık ufuklar, bir ay daha deseniz kalmadı gücüm burada nefes almaya. İkimiz de bıktık usandık artık şu otelden ama sizi anlıyorum ben, gördünüz göreceğinizi siz, gözlerinizi kapatmak, unutmak artık yegâne dileğiniz. Benimse yüreğim hâlâ çarpıyor yirmili yaşlarımdan yadigâr arzularımla, bilemezsiniz ne kadar istediğimi o arzulardan kurtulmayı, katlanmam gerekse bile şu kaçıp kurtulmak istediğimiz hayata daha da saplanmaya, koparıp atmak istiyorum o arzuları yüreğimden. Siz de bana yardım etmek zorundasınız, o günlük güneşlik diyarlar dururken, bu kara bulutların ülkesine siz mahkûm ettiniz beni!

ANNE

Senin ağzından şu sözleri duyacağıma, kardeşin gibi sen de beni unutup gitsen, belki daha az yanardı canım.

MARTHA

Sizi üzmek için söylemediğimi biliyorsunuz. (*Bir süre sonra, haşin bir tavırla*) Ne yaparım ben siz olmadan yanımda, sizden uzakta ne olur halim? Sanki istesem bile unutabilir miyim ben sizi? Biliyorum, saygıda kusur ediyorum size fakat hep şu hayat yüzünden, bilseniz nasıl ağır geliyor bazen, affedin beni ne olursunuz.

ANNE

Sen iyi bir evlatsın Martha, kim bilir nasıl helak oluyorsun ihtiyarın tekini idare edeceğim diye. Bak ama bir diyeceğim var sana, kıvranıp durmam ondan deminden beri, şimdi demezsem bir daha diyemem: Bu akşam olmaz Martha...

MARTHA

Ne demek olmaz! Yarını mı bekleyeceğiz? Hiç yaptığımız şey değil bu, birilerini görüp konuşacak olsa mahvoluruz, fırsat veremeyiz buna biliyorsunuz, elimizin altındayken bir an evvel halletmemiz gerek.

ANNE

Ah bilmiyorum! Ama olmaz işte bu akşam. Bağışlamış olalım ona bu geceyi. Gel bırakalım sonraya. Hem, odur belki bizi kurtaracak olan.

MARTHA

Siz neler söylüyorsunuz, başkasına mı kaldı bizi kurtarmak? Biz bu gece çalışacağız, elimizden geleni yapacağız ve huzur içinde uyumayı hak edeceğiz, bunu başarmanın umudunu besleyin yalnızca.

ANNE

Kurtulmak dediğim o ya benim... uyuyabilmek.

MARTHA

O halde inanın bana, size yemin ederim kurtuluşumuz kendi elimizde anneciğim. Tereddüt etmek olmaz. Ya bu gece biter bu iş ya da asla.

PERDE

İKİNCİ PERDE

Birinci sahne

Jan'ın odası. Akşamın karanlığı odaya çökmeye başlar. Jan pencereden dışarı bakar.

JAN

Maria haklıymış, gece geçmek bilmiyor. (*Bir süre sonra*) Ne yapıyordur şimdi odasında, neler geçiyordur aklından, yaş yoktur ya gözlerinde, gam sarmıştır yüreğini, gömülüp kalmıştır bir koltuğa. Huzuru müjdelerdi bizim oraların akşamları ama burası başkaymış, akşam oldu mu burada... (*Etrafına bakınır.*) bırak haydi bırak, boş yere evham yapıyorsun. Ne istediğini bilmeli insan. Bu odada yoluna girecek her şey.

Aniden kapı vurulur. Martha içeri girer.

MARTHA

Rahatsız etmiyorum beyefendi umarım. Havlularla suyunuzu değiştirmek için gelmiştim.

JAN

Ben değiştirdiler sanıyordum.

MARTHA

Kusura bakmayın, bizim ihtiyar uşağın unutkanlıkları oluyor arada.

JAN

Mühim değil. Ayrıca, söylemeye korkuyorum gerçi ama rahatsız etmediniz beni.

MARTHA

Niçin korkuyorsunuz?

JAN

Bir anlaşma yaptık neticede, kazara ihlal etmekten endişe ediyorum.

MARTHA

Bakın görüyor musunuz, bir türlü sıradan bir yanıt veremiyorsunuz.

JAN

(*Gülümser.*) Buraya alışmam gerekiyor sanırım. Biraz zaman tanıyın bana.

MARTHA

(*Bir yandan işini yaparak*) Çok kalmayacaksınız burada, alışmaya fırsat bulmanız bana kalırsa zor olacak.

Jan sırtını döner, pencereden bakar. Martha, sırtı kendisine dönük olan Jan'ı izler, bir yandan işini yapar ve konuşur.

Tahmin ediyorum daha konforlu bir oda arzu ederdiniz fakat maalesef elimizden bu kadarı geliyor beyefendi.

JAN

Temiz olması yeterli benim için, burası da gayet temiz. Hem yakın zamanda elden geçirmişsiniz galiba.

MARTHA

Doğru. Nereden anladınız?

JAN

Belli ediyor ufak tefek şeyler.

MARTHA

Maalesef su tesisatını halledemedik henüz, çoğu müşterimiz şikâyetçi oldu, hakları da var elbette. Bir de, kaç zamandır şu yatağın başına bir lamba koyalım diyoruz ama fırsatımız olmadı. Yatakta kitap okumak istiyor insanlar ama tabü her seferinde kalkıp düğmeyi açmak zahmetli iş.

JAN

(*Arkasına döner.*) Bakın onun farkına varmamışım. Büyük sıkıntı değil bana sorarsanız.

MARTHA

O sizin hoşgörünüzden ileri geliyor. Otelimizin kusurları saymakla bitmez aslında fakat görmezden gelmenize memnun oluyorum açıkçası. Sağa sola bakıp kaçan ne müşteriler gördük.

JAN

Anlaşmayı bozmuş olacağım fakat tuhaf bulduğumu söylemeden edemeyeceğim şu hallerinizi. Benim bildiğim otel sahipleri işletmelerinin kusurlarını sayıp dökmez müşterilerine. Beni buradan gitmem için ikna etmeye çalıştığınıza inanmama ramak kaldı.

MARTHA

Katiyen öyle bir şey geçmedi aklımdan. (*Söylemeye birden karar vererek*) Fakat, en başta sizi misafir etmekte epey tereddüt ettiğimiz doğrudur.

JAN

Çok gönüllü olmadığınızın farkına vardım açıkçası fakat sebebini anlayabilmiş değilim. Ödemede sizi mağdur edeceğimi düşünmeniz için bir sebep göremiyorum ortada. Bunun yanında, en azından umduğum kadarıyla uzak durulacak bir adam izlenimi verdiğimi de zannetmiyorum.

MARTHA

Hayır hayır, rica ederim. Düzgün bir beyefendi olduğunuz her halinizden belli oluyor. Başka bir sebepten ötürü tereddüt ettik. İşin doğrusu, bu oteli kapatmayı düşünüyoruz annemle ben, kaç zamandır hesap ediyoruz, kapıya sabahtan kilidi vurup eşyalarımızı toplamaya başlamaktı asıl niyetimiz. Malum, fazla müşterimiz olmuyor, kolay olur sanıyorduk. Fakat işte siz çalınca kapımızı bu sabah, bilemedik doğrusu hazır olup olmadığımızı yıllardır yaptığımız bu işi geride bırakıp gitmeye.

JAN

İstiyor musunuz peki gitmemi?

MARTHA

Dedim ya bilemedik bir türlü, tereddütte kaldık, bilhassa ben. Annem benim sözüme bakıyor aslında ama ben de bir karara varamadım.

JAN

Bakın ben size yük olmam istemem, lütfen aklınızda olsun, siz nasıl uygun görürseniz, ben gereğini yapmaya ha-

zırım. Bir-iki güne daha ihtiyacım var yalnızca. Yola tekrar çıkmadan evvel bazı işlerimi halletmem gerekiyor. İşlerimi rahatça görmek istedim bu tarafların sükûnetinde, o yüzden geldim buraya.

MARTHA

Ben ne istediğinizi anlıyorum sizin, şüpheniz olmasın lütfen, siz kalmak isterseniz ben gereğini yaparım asıl.

Bir süre durur, kapıya doğru kararsız birkaç adım atar.

Ülkenize mi döneceksiniz buradan?

JAN

Belki.

MARTHA

Güzeldir oralar eminim?

JAN

(*Pencereden dışarı bakarak*) Öyledir, güzel bir ülkedir.

MARTHA

Upuzun kumsallar varmış, ıssız olurmuş her saat, öyle duymuştum?

JAN

Doğru. Güçtür o kumsallarda insanı hatırlamak. Kumları, deniz kuşlarının ayak izleri kaplamış olur sabaha karşı. Hayat emaresi yalnız o izlerdir. Hele akşamları...

Durur.

MARTHA

(*Usulca*) Akşamları beyefendi?

JAN

Akşamları harikuladedir. Çok güzeldir oralar.

MARTHA

(*Başka bir vurguyla*) Hep oralarda benim aklım. Gelenler anlattı dinledim, elime geçeni okudum. Baharı bile boğar insanı buraların, ben de çareyi gözümü kapatıp düşlemekte bulurum o denizleri, o çiçekleri. (*Bir süre susar. Ardından, boğuk bir sesle*) Düş biter açarım gözlerimi, bakarım etrafıma ama göremez o düşlerimin kör ettiği gözlerim.

Jan gözlerini ayırmadan Martha'ya bakar, usulca karşısına oturur

JAN

Anlıyorum demek istediğinizi. Soluğunu keser insanın bizim oraların baharı, binlerce çiçek sarar bembeyaz duvarları. Şehrin etrafındaki tepelerde bir saat dolaşsanız, dönüşte sarı güllerin tatlı kokusu sarar evinizi.

Martha da oturur.

MARTHA

Rüya gibi anlattıklarınız. Burada açan bir gül, iki tomurcuktur manastırın bahçesinde bizim bahar bildiğimiz. (*Küçümser bir tavırla*) Gerçi, o kadarı yeter ya kaynatmaya bizim delikanlıların kanını. Neye yarar ama o cimri güle benzedikçe yürekleri. Az daha kuvvetli esmeye kalksa rüzgâr, düşüverir başları öne. Baharın da böylesi layık onlara.

JAN

Yanlışınız var bana kalırsa. Baharın sonu, başlangıcıdır sonbaharın.

MARTHA

Sonbahar nedir?

JAN

İkinci bir bahar, sarı yapraklarıyla çiçek açan bir bahardır. (*Gözlerinin içine bakarak*) Kim bilir, baharı sonbahardır belki bazı yüreklerin, siz yeter ki sabrınızı esirgemeyin onlardan, elbet görürsünüz çiçek açtıklarını.

MARTHA

Dayanacak sabır kalmadı bende sonbaharı bahar sanmış, baharına sefalet kokusu sinmiş bu Avrupa'ya. Ben, tatlı hayaliyle yaşamayı seçtim o yaz güneşinin önüne çıkanı kavurduğu, şehirlerin kış yağmurlarında sulara gömüldüğü ve her şeyin sahici olduğu ülkelerin.

Bir süre sessizlik. Jan gitgide daha meraklı gözlerle bakar ona. Martha bunun farkına varır ve birden ayağa kalkar.

MARTHA

Niçin öyle bakıyorsunuz bana?

JAN

Affedin beni ama şu anlaşmayı bir kenara bırakmış olduk madem, söylemek istediğim bir şey var size; sanki az evvel ilk defa yüreğinizden gelerek insan yanınızla konuştunuz benimle.

MARTHA

(*Hışımla*) Hiç de sandığınız gibi değil. Ayrıyeten öyle olsa bile, sevinmenizi gerektirecek bir durum yok bunda. Benim insan yanım en iftihar edilecek yanım değildir. Benim insan yanım arzularımdan ibarettir ve yoluma çıkanı ezmekten çekinmem onlara ulaşmak için.

JAN

(*Gülümseyerek*) Hırçınlığınızın sebebi buysa sizi anlarım. Ayrıca korkmama gerek olduğunu sanmıyorum, zira ne yolunuza çıkmaya niyetim var ne de arzularınıza ulaşmanıza engel olmaya.

MARTHA

Ortada engel olmanızı gerektirecek bir sebep olmadığına şüphe yok elbette. Dahası, imdadıma koşmanıza da hiç lüzum yok, kaş yapayım derken göz çıkardığı olabiliyor insanın malum.

JAN

Peki imdadınıza koşmak için haklı sebeplerim olmadığı ne malum?

MARTHA

Sağlıklı düşünebildiğime ve sizi planlarıma dahil etmeye hiç niyetim olmadığına göre, yanıldığımı zannetmiyorum.

JAN

Anladığım kadarıyla anlaşmamız halen geçerli.

MARTHA

Doğru anlamışsınız, ayrıca aksinden hayır gelmediğini görüyorsunuz. Ben gene de o uzak ülkelerle ilgili anlattıklarınız için size teşekkür ederim, zamanınızı aldığım için de lütfen özürlerimi kabul edin.

Kapıdan çıkmak üzeredir.

Şunu da bilmenizi isterim, kendi payıma, kayıptan saymıyorum birlikte geçirdiğimiz zamanı. Yüreğimde sönmeye yüz tutmuş arzuları alevlendirdi anlattıklarınız. Burada kalmak istediğinizi söylediniz, eğer bu doğruysa, şans yüzünüze güldü, istediğiniz oldu demektir. Şu kapıdan içeri girerken kararlıydım aslında sizden ayrılmanızı rica etmeye fakat siz yüreğime, o insan yanıma dokunmayı başardınız ve tüm kalbimle burada kalmanızı istiyorum artık. Kalın bizimle, kalın ki dinsin hasretim o denize, o güneşli ülkelere.

Jan bir süre sessizce ona bakar.

JAN

(*Usulca*) Demek istediğinizi anlayamadım fakat kalmak istiyorum elbette, bir aksilik olmazsa, anneniz de uygun görürse burada kalmaya gerçekten niyetliyim.

MARTHA

Bendeki ateş yanmıyor artık annemin yüreğinde. Burada kalmanızı istemesinin nedeni benimkinden farklı. Nasıl ikna etsin yüreğini burada kalmanıza ihtiyacımız olduğuna, hayalini kurmuyordur ki artık o denizlerin, o ıssız kumsalların. Bir benim yüreğim kuruyor o düşleri. Gerçi gönlümüz bir nihayetinde, bana karşı çıkmak, burada kalmak için de bir sebebi yok annemin.

JAN

Yanlış anlamadıysam birinizin işine geldiğim, ötekinin umurunda olmadığım için misafiriniz olacağım.

MARTHA

Bir müşteri daha fazla ne isteyebilir?

Kapıyı açar.

JAN

O halde sanırım en doğrusu halimden şikâyet etmemem olacak. Fakat umarım burada her şeyin, herkesin, her söylenenin garibime gidiyor olması anlaşılmaz görünmüyordur size. Sahiden tuhaf bir yer eviniz.

MARTHA

Belki de sizdedir asıl tuhaflık.

Çıkar.

İkinci sahne

JAN

(*Kapıya doğru bakarak*) Belki de bendedir... (*Yatağa doğru yürür, oturur.*) Bu kıza baktıkça çekip gitmekten başkası gelmiyor içimden, Maria'nın yanına, mutluluğa koşmak istiyorum bir an evvel. Bütün bunlar saçmalık. Ne işim var benim burada? Yo hayır, boşuna değil, annem burada, kız kardeşim burada, ben mesulüm onlardan. Bunca yıl unutmaktı asıl kabahatim. (*Ayağa kalkar.*) Evet, her şey bu odada yoluna girecek.

Ne soğukmuş burası! Her tarafı yenilenmiş, tanıdık gelmiyor hiçbir şey. Yalnız adamların, gece vakti yabancı bir şehirde kapısını çaldığı bir otel odası olmuş çıkmış. O odaların bilirim neye benzediklerini. Bir cevap aradığımı,

aradığımı onlarda bulacağını sanırdım. Belki bu odada saklıdır aradığım cevap. (*Dışarıya bakar.*) Hava kapanıyor. Gene geldi saplandı yüreğime o yılların sıkıntısı, kapanmaz bir yara gibi yakıyor canımı her hareketimde. O yaranın da biliyorum ne olduğunu. Sonsuza kadar yalnız kalmaktan, boş duvarlara konuşmaktan korkmaktır o kanayan yara. Kim duyar ki sesimi bir otel odasında?

Oda zilinin yanına varmıştır. Kısa bir tereddüdün ardından zile basar. Bir ses duyulmaz. Kısa bir sessizliğin ardından ayak sesleri işitilir, kapı bir kez vurulur. Kapı açılır ve eşikte ihtiyar uşak belirir. Konuşmadan, hareket etmeden durur.

JAN

Kusura bakmayın. Zil çalışıyor mu, cevap veren olacak mı denemek için çalmıştım. Rahatsız ettim.

İhtiyar uşak bir süre daha Jan'a bakar, ardından çıkar, kapıyı kapatır. Ayak sesleri uzaklaşır.

Üçüncü sahne

JAN

Zil çalışıyor ama neye yarar, gelen konuşmadıktan sonra? Sesimi duyan olmayacak demek. (*Göğe doğru bakar.*) Ne yapsam?

Kapı iki kez vurulur. Martha elinde bir tepsiyle odaya girer.

Dördüncü sahne

JAN

Buyurun?

MARTHA

Çay arzu etmişsiniz.

JAN

Ben istemedim.

MARTHA

Ah, özür dilerim. Bizim ihtiyar yanlış anlamış olacak. Yarısını anlar, gerisini uydurur. (*Tepsiyi masaya bırakır, Jan bir harekette bulunur.*) Geri götüreyim dilerseniz?

JAN

Hayır hayır, kalsın lütfen, teşekkür ederim.

Martha bir süre Jan'a bakar, ardından çıkar.

Beşinci sahne

Jan fincanı alır, bakar, tekrar tepsiye bırakır.

JAN

Birayı parasıyla, çayı yanlışlıkla getirdiler önüme. (*Fincanı alır, bir süre sessizce elinde tutar, ardından boğuk bir sesle konuşur.*) Tanrım yardım et! Bana güç ver, ya çıksın artık şu kelimeler ağzımdan ya da vazgeçir beni bu saçma-

lıktan, kaçıp gideyim, kavuşayım Maria'nın kollarına. Gönlümden geçeni seçebilmem, seçtiğimin peşinden gidebilmem için bana kuvvet ver. (*Güler.*) Şu ziyafetin hakkını verelim bari!

Çayı içer. Kapı sertçe vurulur.

Hayırdır?

Kapı açılır, anne içeri girer.

Altıncı sahne

ANNE

Affedersiniz efendim, kızım size çay getirmiş sanırım, öyle söyledi.

JAN

Getirdi, evet.

ANNE

İçtiniz mi acaba?

JAN

İçtim, neden sordunuz?

ANNE

Özür dilerim, tepsiyi alayım demiştim.

JAN

(*Gülümser.*) Zahmet ettiniz durduk yere.

ANNE

Ziyanı yok. Çayı başka bir müşterimiz istemişti, sebebi oydu sormanın.

JAN

Ah anladım durumu! Kızınız getirdi çayı, ben istemedim.

ANNE

(*Bıkkınlıkla*) Evet, öyle olmuş. Keşke...

JAN

(*Şaşırmıştır:*) Bakın üzgünüm gerçekten, samimiyetle söylüyorum, kızınız bırakmakta ısrar edince ben de bileme-dim...

ANNE

Ben de üzgünüm. Fakat sizin özür dilemeniz için hiçbir sebep yok. Bir yanlışlıktır olmuş.

Tepsiyi alır, çıkmak üzeredir.

JAN

Hanımefendi!

ANNE

Buyurun.

JAN

Ben karar verdim, bu gece yemekten sonra buradan ayrı-lacağım. Bu gecenin ücretini ödeyeceğim elbette.

Anne bir süre sessizce ona bakar.

Şaşırmakta haklısınız, anlıyorum. Yalnız, lütfen bir kusu-runuzu gördüğüm için bu kararı aldığımı düşünmeyin.

Ben sizi yakın hissettim kendime, hem de çok yakın hissettim. Size doğrusunu söylemekten çekinmem için bir sebep yok, ben maalesef rahat edemedim burada, daha fazla kalmak taraftarı değilim.

ANNE

(*Usulca*) Bizim için mahsuru yok beyefendi. Nihayetinde sizin bileceğiniz iş elbet. Ama yemek vakti bir gelsin, belki o zamana fikriniz değişir. Bazen insan tez elden karar vermek ister tabii ama sonra işler değişir, yoluna girer, insan da bir bakar çoktan alışmış bile.

JAN

Gene de pek sanmıyorum hanımefendi. Benim tek istediğim, memnun kalmadığım için buradan ayrıldığımı düşünmemeniz. Beni bu kadar güzel ağırladığınız için size minnettar olduğumu bilmenizi isterim. (*Tereddüt eder.*) Bana karşı içten bir samimiyetle yaklaştığınızı hissettim.

ANNE

Şahsınıza karşı düşmanca davranmam için bir sebep yoktu ki beyefendi, tabiatıyla içten yaklaştım size.

JAN

(*Heyecanını gizleyerek*) Gayet tabii, öyledir. Güzel hatıralarla ayrılmak istiyorum buradan, bunları söylememin sebebi o. Hem belli mi olur, günün birinde belki yine yolum düşer buraya. Hatta, hiç şüphem yok o günün geleceğinden. Bu seferlik böyle oldu maalesef, rahat etmedi içim bir türlü, hâlâ sanki yanlış gelmişim, hata etmişim gibi geliyor. Bir sıkıntı saplandı kaldı yüreğime, bu evde yer bulamadım kendime.

Anne gözlerini Jan'dan ayırmaz.

ANNE

Doğrudur, tabii şeydir bunları hissetmeniz. Bana sorarsanız geç bile kaldınız.

JAN

Haklısınız ama görüyorsunuz halim ortada, kafam dağınık açıkçası. Hem kolay da değil geçen onca yılın ardından bir ülkeye geri dönmek. Anlıyorsunuzdur umarım.

ANNE

Sizi anlıyorum beyefendi ve umuyorum gönlünüze göre olur her şey. Keşke elimizden gelen bir şey olsa sizin için fakat maalesef yok sanıyorum.

JAN

Lütfen! Sitem ediyorum zannetmeyin sakın, daha ne yapacaksınız? İlk tanıştığım insanlar siz ve kızınız oldunuz buraya döndüm döneli ve boğuştuğum sıkıntılara sizi bu yüzden ortak etmiş oldum istemeden. Kabahati başkasında arayacak değilim, ben alışamadım buraya bir türlü.

ANNE

Kötü gitmeye başladı mı bazen işler, ne yapsa önünü alamaz insan. Ayrılmaya karar vermiş olmanıza ben de üzüldüm kendi payıma fakat nihayetinde sizin kararınız, üzülmem için bir sebep yok işin doğrusu.

JAN

Sıkıntıma ortak oldunuz siz, beni anlamak için çaba göstediniz, benim için o kadar kıymetli ki bu yaptıklarınız. Demin söylediklerinizi nasıl içime işledi, beni ne kadar mutlu etti bir bilseniz. (*Anneye doğru yaklaşacak olur.*) Benim aslında...

ANNE

Müşterilerimizi memnun etmek bizim vazifemiz.

JAN

(*Vazgeçer.*) Haklısınız. (*Bir süre sonra*) Sözün kısası size fazlasıyla özür borçluyum, öte yandan zarara uğradınız benim yüzünden, bunu da karşılamak istiyorum uygun görürseniz.

Eliyle alnını siler, daha bitkin bir hali vardır, güçlükle konuşur.

Onca hazırlık yaptınız, masrafa girdiniz, dolayısıyla...

ANNE

Bizi zarara sokmuş değilsiniz, katiyen lüzumu yok. Kararsızlığınıza kendi adıma üzülmüş değilim ben, sizin adınıza üzüldüm.

JAN

(*Masaya dayanır.*) Beni dert etmeyin lütfen. Benim için mühim olan birbirimizi anlamış olmamız ve buradan kötü bir intiba bırakmadan ayrılmak. Bu evi asla unutmayacağım, inanın sözüme; umarım günü geldiğinde kapınızı yeniden çaldığımda, karşınızda bu halimden iyisini bulursunuz.

Anne konuşmadan kapıya doğru yürür.

Hanımefendi!

Anne arkasını döner. Jan güçlükle başlar söze ama sonunu daha rahat getirir.

Benim size... (*Durur.*) affedersiniz, yol çok yormuş beni. (*Yatağa oturur.*) Ben size, en azından teşekkür etmek istiyorum... Şunu da bilin ki ben, bir müşteri gibi, bir yabancı gibi ayrılmıyorum bu evden.

ANNE

Ben teşekkür ederim.

Anne çıkar.

Yedinci sahne

Jan, annesi odadan çıkarken onu izler. Yorgun olduğu her halinden bellidir. Ayakta zor duruyordur, yastığa kolunu yaslar.

JAN

Yarın olsun, Maria'yı alıp geleceğim erkenden, geçeceğim karşılarına ve, "Ben geldim," diyeceğim. Biliyorum mutlu olacaklar. Ah neden olmasınlar neden? Maria haklıymış başından beri, buymuş alt tarafı. (*İçini çeker, yatağa yarı uzanır.*) Her şey ne kadar uzak, nesini seveyim bu gecenin? (*Tamamen uzanır yatağa, belli belirsiz bir sesle mırıldanır fakat söyledikleri duyulmaz.*) Evet? Hayır?

Kımıldanır. Uykuya dalar. Sahneye gece çöker. Uzun bir sessizlik. Kapı açılır. İki kadın odaya girerler, ellerinde ışık vardır. Peşlerinden ihtiyar uşak içeri girer.

Sekizinci sahne

MARTHA

(*Işığı yatağa tutar, alçak sesle*) Güzel, uyumuş.

ANNE

(*Alçak sesle konuşur fakat sesi giderek yükselir.*) Yapma şunu Martha! Mecbur etme beni, boğulacak oluyorum, zorla sürüklüyorsun, sırf vazgeçmeyeyim diye yapma şöyle. Tereddüt etmeye hiç hakkım yokmuş gibi davranıyorsun Martha, sevmiyorum bunu.

MARTHA

Böylesi inanın daha kolay. Aklınız bulanmış sizin, ilk adımı benim atmam gerek.

ANNE

Bitmesi gerek bu işin biliyorum, biliyorum da bir türlü sinmiyor içime.

MARTHA

Yarını düşünün, unutun gerisini, bir an evvel halledelim şu işi.

Jan'ın ceketinin ceplerini karıştırır, cüzdanını çıkartır ve içindeki paraları sayar. Uyumakta olan Jan'ın bütün ceplerini boşaltır. Bu esnada Jan'ın pasaportu yere düşer ve yatağın altına kayar. İhtiyar uşak pasaportu yerden alır ve çıkar, kadınlar bunu fark etmez.

MARTHA

Tamamdır. Hazır her şey. Nehrin suları yükselir birazdan. Gelin inelim aşağıya. Kapakları açtılar mı suların sesi gelir kulağımıza, çıkar yukarı alır götürürüz. Gelin haydi!

ANNE

(*Sükûnetle*) Dur dur, iyi burası.

Oturur.

MARTHA

Ama ben... (*Bir süre annesine bakar, ardından meydan okurcasına*) Sakın korktuğumu falan zannetmeyin, istiyorsanız burada bekleriz.

ANNE

Bekleyelim ya. İyidir beklemek, güç verir insana. Daha nehre kadar biz taşıyacağız adamı, onca yol, benimse dünden yok mecalim, üstüme çökmüş yılların yorgunluğu, gömülüp kalmış damarlarımda. (*Hafifçe oturduğu yerde sallanır, uykuda gibidir.*) Baksana ama şuna, ruhu bile duymuyor. Uyuyor öyle. Kesti bu dünyadan hesabı. Bundan sonrası kolay ona. Ta ne zamandır uyuyordu kim bilir, bir sürü düş gördü geçirdi, şimdi uyanacak o uykudan başka bir uykuya dalacak, düşlere elveda diyecek. Geride kalanlar için ayrılık acısı, onun için derin bir uyku olacak bundan sonrası.

MARTHA

(*Gene meydan okur bir tavırla*) O halde ne mutlu bize, sevinelim! Bu adama kin duymadım hiç, acı da çekmeyeceğini biliyorum, benim içim ferah o yüzden. Durun... Sular yükseliyor. (*Sesleri dinler, ardından gülümser.*) Ah annem, görün bakın bitecek, her şey bitecek, çok az kaldı.

ANNE

(*Hâlâ uykuda gibidir.*) Az kaldı, bitecek her şey. Sular yükseliyor. Ruhu bile duymuyor. Uyuyor öyle. Ne bilmeye mecbur ne yapmaya mecbur artık, doldu çilesi.

Uyuyor güzelce, direnmek yok, çırpınmak yok, olmazı olur etmeye çabalamak yok ona bundan böyle. Onca yıl taşıdı sırtında itikadın yükünü, ne huzur bildi ne rahat, ne kahkaha ama bak attı nihayet onca yükü sırtından... Uyuyor şimdi, düşünmüyor artık, ne vazifesi kaldı ne mecburiyeti; geçti işte, hepsi geçti onun için ama bak bana, bak şu ihtiyar, şu yorgun kadına, ben ne yapayım, kıskanmayayım mı onu, ah bak şuna nasıl güzel uyuyor, ölüp gidecek birazdan, az kaldı. (*Bir süre sessizlik.*) Yok mu diyeceğin Martha?

MARTHA

Yok. Dinliyorum. Suların sesini bekliyorum.

ANNE

Az kaldı. Çok az kaldı. Ama var daha. Daha değil. Daha gelmedi vakit. Mutluluk hâlâ mümkün.

MARTHA

Sonrası mutluluk asıl. Öncesi değil.

ANNE

Bu akşam gitmek istiyordu Martha, biliyor muydun?

MARTHA

Bilmiyordum, hayır. Bilsem de bir şey değişmezdi ama. Ben vermiştim kararımı.

ANNE

Kendi söyledi bana, daha demin, bilemedim ne diyecegimi.

MARTHA

Konuştunuz demek?

ANNE

Çayı içmesini engellemek için çıkmıştım yanına, dur demek için. Yetişemedim, çok geçti.

MARTHA

Çok geçti! Ama bilin ki, beni o zorladı bunu yapmaya. Bilemez haldeydim ne yapacağımı, ta ki o bana anlatana kadar hep gitmek istediğim o uzak diyarları, anlattıkça sardı yüreğimi oraların özlemi, silahı o verdi benim elime anne. Saflığının bedelini ödeyecek şimdi.

ANNE

Geç de olsa anlamıştı Martha. Evinde hissedememiş kendini, öyle söyledi bana.

MARTHA

(*Sabırsız*) Doğrusunu söylemiş, burası onun evi değil, hiç kimsenin evi değil burası. Hiç kimse bulamaz burada aradığı huzuru, sıcaklığı. Başında anlamış olsa kurtarmış olurdu canını, zorunda kalmazdık ona öğretmeye bu eve uyumak, bu dünyaya ölmek için geldiğini insanların. Yeter konuştuğumuz, daha... (*Uzaktan suların sesi duyulur.*) Dinleyin, suların sesi geliyor. Gelin anneciğim, arada bir adını andığınız Tanrı aşkına şu işi görelim artık.

Anne yatağa doğru ilerler.

ANNE

Görelim Martha! Görelim ya bu geceye gün doğar mı bilmem.

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

Birinci sahne

Anne, Martha ve ihtiyar uşak sahnededirler. İhtiyar yerleri süpürür, etrafı toplar. Kız kardeş tezgâhın arkasında, saçlarını toplamaktadır. Anne sahneyi boydan boya geçer, kapıya doğru yürür.

MARTHA

Gördün mü bak, bu geceye de gün doğdu.

ANNE

Doğdu. Yarın olsun sevineceğim şu işin bittiğine. Şimdi yorgunluktan başka şey hissetmiyorum.

MARTHA

Yıllardan beri, ilk sabah bu nefes alabildiğim. Denizin sesini bile duyuyorum sanki. Öyle bir sevinç sardı ki içimi, avazım çıktığı kadar bağırmak istiyorum.

ANNE

Ne güzel Martha, ne güzel. İsterdim sevincine ortak olayım ama daha bir yaşlandım sanki geceden sabaha. Ama hele bir yarın olsun, güzel olacak her şey.

MARTHA

Olacak anne, umudum o ya, her şey güzel olacak. Sızlanmayın ama şimdi ne olur, bırakın az keyfini çıkarayım mutluluğun. Gencecik kızdım bir zamanlar, sanki o halime dönecek gibiyim yeniden. Tenim alev alev, koşmak geliyor içimden. Ah ama ah annem, ben...

Durur.

ANNE

Neyin var Martha? Bir haller oldu sana.

MARTHA

Anne... (*Bir. tereddüdün ardından heyecanla*) Ben güzel miyim hâlâ?

ANNE

Güzelsin, güzelsin bu sabah. Güzelmiş can almak.

MARTHA

Umurumda bile değil şu an cinayet! Yeniden doğdum ben bakın, mutlu olacağım topraklara kavuşmama az kaldı.

ANNE

Ne mutlu sana. Ben biraz uzanacağım Martha. İnan bana, çok seviniyorum nihayet yaşamaya başlayacağın için.

İhtiyar uşak merdivenin başında belirir, basamaklardan iner, Martha'nın yanına gelir ve konuşmadan ona pasaportu uzatır. Martha pasaportu alır, okur, tepki vermez.

ANNE

Neymiş o?

MARTHA

(*Usulca*) Pasaportu. Okuyun.

ANNE

Gözüm mü görüyor Martha?

MARTHA

Okuyun! Öğrenin kimmiş.

Anne pasaportu alır, masanın yanında bir sandalyeye oturur, pasaportu masaya koyar, sayfaları açar ve okur. Uzun bir süre boş gözlerle sayfalara bakar.

ANNE

(*Donuk bir sesle*) Gördün mü bak, biliyordum günün birinde başımıza bunların geleceğini, her şeyin sona erece-ğini.

MARTHA

(*Tezgâhın önüne geçer.*) Anne!

ANNE

(*Aynı donuk sesle*) Bırak Martha, ben yaşadım yaşayacağımı. Oğlumdan fazla gün gördüm şu hayatta. Tanıyamadım oğlumu, kendi ellerimle aldım canını. Yosunlar sarmaya başlamıştır yüzünü o nehrin dibinde, bırak gideyim oğlumun yanına.

MARTHA

Anne! Yalnız mı bırakacaksınız beni?

ANNE

Bana çok yardım ettin Martha, yakıyor içimi seni geride bırakmak. Bir kıymeti kaldıysa sözlerin, bil ki sen hep iyi

bir kız oldun. Bana saygıda hiç kusur etmedin. Ama derman kalmadı benim yüreğimde, her şeyden geçtiğini sanan şu ihtiyar yüreğe, bugün öğretti hayat kederin ne demek olduğunu. Bu vakitten sonra göğüs geremem bu kedere. Hem ne fayda, kendi oğlunu tanımaktan âciz düşmüşse bir anne, bu dünyada işi bitmiştir zaten.

MARTHA

Hayır, kızını mutlu görmeden bitmez. Nasıl bunları söylersiniz? Siz değil miydiniz bana her şeye sırt çevirmesini öğreten?

ANNE

(*Sesinde aynı kayıtsızlık.*) Bendim, bendim ama şimdi anladım ki hata etmişim, anladım ki hiçbir şeyin zahir olmadığı şu dünyada hakikatler de varmış inkârı yersiz. (*Kederle*) Bugün hakikatim oldu benim bir annenin oğul sevgisi.

MARTHA

Kızınızı sevmeyi saymıyor musunuz hakikatten?

ANNE

Kalbin kırılsın istemem Martha ama aynı şey değilmiş, öbürü daha ağırmış. Oğul sevgisi olmadan nasıl çarpar yüreğim?

MARTHA

(*Haykırarak*) Ne yaman sevdaymış yirmi yıldır kayıp!

ANNE

Yaman sevdaymış tabii ya, sönmemiş ateşi yirmi yılın sessizliğinde. Ah ama neyleyim ben böyle sevdayı, haramken bana yokluğunda nefes almak!

Ayağa kalkar.

MARTHA

Bunları söylüyor olamazsınız, kalmamış olamaz içinizde yanan bir isyan kıvılcımı, düşünmez olamazsınız kızınızı?

ANNE

Ne bir şey düşünmeye mecalim kaldı ne isyan etmeye. Cezası buymuş demek Martha bu günahın, buymuş bekleyen benim gibi katilleri, geliyormuş bir vakit kuruyormuş meğer insanın içi, ıpıssız kalıyormuş, kayıp gidiyormuş geleceği elinden. Ondan kazıyorlarmış bizim gibileri bu dünyadan, ne işe yararım ki bu saatten sonra?

MARTHA

Konuşmayın böyle, kaldırmıyor içim, duymak istemiyorum suçtan, cezadan bahsettiğinizi.

ANNE

İçimden geleni söylüyorum, ötesi yok. Ah buraya kadarmış özgürlük! Cehennem başlıyor!

MARTHA

(*Annesinin yanına gider, hışımla*) Böyle konuşmazdınız eskiden. Onca yıl yanımda kaldınız, bırakmadınız beni, o zamanlar titremezdi elleriniz tutarken ölüme koşanların bacaklarından. Görmezdi o gözleriniz bir şeyi, ne özgürlüğü ne cehennemi. Yürürdünüz siz, durmazdınız. Bir oğul nasıl değiştirir bunca şeyi?

ANNE

Yürüdüm, doğrudur, durmadım hiç. Ama öyle gelmiş, öyle gitmiş, meğer ondan yürümüşüm ben, ondan durmamışım, yürümüşüm yaşarken ölmüş gibi. Yetermiş

oysa bir acı her şeyi değiştirmeye, bak değiştirdi oğlum her şeyi.

Martha konuşacak olur.

Biliyorum Martha, akıl işi değil söylediklerim. Acı ne ifade etsin bir katile? Hem bak, aşikâr değil mi halim, evlat acısı mı sanki şu bendeki, bağırmak dahi gelmiyor içimden. Onca yılın ardından yüreğimde alevlenen sevdanın acısı bu, yanmasıyla sönmesi bir olan sevdanın acısı. Ama biliyorum, bu acının da bir anlamı yok aslında. (*Sesi değişir.*) Ve şu dünyanın Martha, asıl şu dünyanın bir anlamı yok inan bana, hakkımdır artık bunu söylemek ben yaşadım, ben tattım her şeyini bu dünyanın, yaratanı da gördüm, yok edeni de.

Kapıya doğru kararlı adımlarla ilerler fakat Martha yolunu keser, eşikte durur.

MARTHA

Olmaz anne, gidemezsiniz beni bırakıp. Unutmayın kalan bendim başucunuzda, oydu çekip giden, bir ömür boyu beni buldunuz yanınızda, sizi o mahkûm etti sessizliğe. Bunun bir bedeli olmalı. Bir mükâfatı olmalı. Hakkım olanı vermeye mecbursunuz bana.

ANNE

(*Usulca*) Haklısın Martha, sen haklısın ama ya o, ben öldürdüm onu!

Martha biraz döner ama başı arkaya dönüktür, kapıya bakıyor gibidir.

MARTHA

(*Sessizliğin ardından, artan bir coşkuyla*) Hayat ondan hiç-

bir şeyi esirgemedi, her şeye sahipti en başından beri. Çekip gitmeyi o istedi buradan. Başka diyarları, denizi gördü, keyfince yaşayan insanları tanıdı. Bense burada kaldım. Küçücük kaldım burada gölgelerde, kasvet sindi yüreğime, gömüldüm daha yaşarken şu koca kıtanın kalbine, kök saldım uğursuz toprağına. Dudak değmedi dudağıma, siz dahi görmediniz şu vücudu çırılçıplak. Ah annem, bunun bir bedeli olmalı. Bir adam öldü diye, hakkım olanı almaya bu kadar yaklaşmışken beni bırakamazsınız yarı yolda, sığınamazsınız boş bahanelerin ardına. Ölmek iş değil yaşamış olana, anlayın ne olursunuz. Ben kardeşimi, siz oğlunuzu unutabiliriz. Ne olmuş öldüyse, daha neyi kalmıştı ki görecek şu hayatta? Ama ya ben, her şeyi esirgediniz benden, onun keyfini sürdüğü her şeyden mahrum bıraktınız beni. Anne sevgisidir elimde son kalan, onu da mı çalacak benden, yanına mı koşacaksınız, ona mı sarılacaksınız sonsuza kadar o nehrin sularında?

Sessizce göz göze gelirler. Martha başını eğer.

(*Boğuk bir sesle*) Çok şey değil istediğim. Kelimeler var bazı, ben bir türlü beceremedim söylemesini anne, beceremedim hiç ama şimdi diyorum yeniden başlasak ikimiz birlikte, güzel olmaz mı devam etsek hayatımıza kaldığımız yerden?

Anne, Martha'ya doğru yaklaşır.

ANNE

Sen tanımış mıydın onu?

MARTHA

(*Başını aniden kaldırarak*) Hayır! Tanıyamadım. Bir resmi dahi yoktu zihnimde ondan yadigâr, böylesi yazılıymış meğer onun hakkında. Siz demez misiniz hep, kim anla-

mış ki bu dünyayı? Fakat hakkınız var bana bu soruyu sormakta. Tanımış olsaydım bile dönmezdim bu yoldan.

ANNE

Söylediğine inanmak istemiyorum. An gelir, canilerin bile yüreği sızlar.

MARTHA

Sızladığı anlar oldu benim yüreğimin de. Ama gamsız, meçhul bir kardeşin önünde başımı eğecek değilim.

ANNE

Ya kimin önünde eğilecek senin başın?

Martha başını eğer.

MARTHA

Sizin.

Sessizlik.

ANNE

(*Usulca*) Çok geç Martha. Senin için bir şey gelmez artık elimden. (*Kızına doğru döner.*) Sen ağlıyor musun Martha? Hayır, sen bilmezsin ki ağlamayı. Hatırlıyor musun seni öpüp okşadığım zamanları?

MARTHA

Hayır anne.

ANNE

Haklısın. Çok vakit önceydi, çabuk unuttum ben seni kollarıma almayı, sana sarılmayı. Ama bir an olsun vazgeçmedim seni sevmekten. (*Martha'nın yanından usulca*

geçer, Martha yol vermiş gibidir.) Biliyorum artık, ne zaman sonra yüreğimdir bu konuşan, bak nefes almaya başladım yeniden, yaşamaya tahammülüm kalmadığı anda nefes almaya başladım.

Martha eşikten çekilir.

MARTHA

(*Yüzünü elleri arasına alarak*) Nedir bu, kör etmiş gözlerinizi kızınızın mahvoluşuna?

ANNE

Belki yorgunluktur, özlemdir belki dinlenmeye.

Anne çıkar, kızı karşı gelmez.

İkinci sahne

Martha kapıya doğru koşar, hışımla kapatır ve sırtını kapıya yaslar. Haykırır, feryat eder.

MARTHA

Hayır! Sürgün oldum kendi yurdumda, benim vazifem miydi kardeşimi korumak, annem bile, o bile bırakıp gitti beni suçluymuşum gibi, değildi vazifem, niye benden beklenir kardeşimi korumak, zulümdür buncası masumiyete! Gene o aldı istediğini ölürken bile, bense kaldım bir başıma, onca susadığım o denizlerden uzak düştüm. Ah nefret ediyorum ondan! Bir ömür bekledim şu dalgayı beni alıp götürecek ama kavuşamadım ona ve biliyorum geri gelmeyecek asla! Mahkûm kaldım yaşamaya sağım-

da, solumda, önümde, arkamda bir yığın insanla, bir yığın ülkeyle her yanı toprak, her yanı dağ, nasıl aşsın onları denizin yeli, biliyorum beni çağırıyor o denizin, o rüzgârın sesi ama boğuluyor o dağların homurtusunda, uğultusunda. (*Sesi alçalır.*) Şans bana küsmüş, gülmüş bazısına! Yerler de varmış denizden uzak ama taşırmış akşam yeli yosunların kokusunu, anlatırmış ıslak kumsalları martıların çığlıklarıyla inleyen, hudutsuz akşamların kızıla boyadığı sahilleri fısıldarmış. Buraya varan bir soluktur ancak o rüzgârdan geriye, asla sahip olamayacağım hakkım olana. Dayasam da kulağımı toprağa, duyamayacağım vurduğunu kıyıya dalgaların, nefes alıp verdiğini o şen denizlerin. Kapanmaz şu mesafe sevdiğimle aramda, kaldım biçare. Nefret ediyorum, nefret ediyorum ondan aldığı için istediğini! Bense mecburum vatan bilmeye şu ufuksuz göğü, şu zindandan beter kasvetli toprakları, açlığımı şu buruk erik ağaçları dindirecek, susuzluğumu döktüğüm kan. Buymuş anne sevgisinin mükâfatı!

Ölsün! Ben kaldım sevgisiz, o da ölsün! Kapansın kapılar üzerime! Baş başa kalayım haklı öfkemle! Af dileyecek değilim ölmeden evvel açıp ellerimi göklere. Özgürlük o uzak diyarlarda, özgürce yelken açmak, başka vücutlara dokunmak, dalgalara teslim olmak var o topraklarda, denizlere emanet bir ülke orası, yasak tanrılara. Ama burada nereye baksa gözlerin duvar, mecbursun başını kaldırmaya mecbursun göğe bakmaya yalvaran gözlerle. Nefret ediyorum gözlerimi Tanrı'ya mecbur eden şu dünyadan! Acısını ben tattım adaletsizliğin, ben alamadım hakkımı şu hayattan, asla diz çökmeyeceğim. Ben ki sürüldüm bu topraklardan, ben ki kovuldum, ben ki annesiz bir başıma kaldım aldığım canların arasında, düşman giderim, barışmam bu dünyayla.

Kapı vurulur.

Üçüncü sahne

MARTHA

Kim o?

MARIA

Yoldan geliyorum.

MARTHA

Müşteri kabul etmiyoruz.

MARIA

Kocamı görmeye geldim.

Maria içeri girer.

MARTHA

(*Gözünün içine bakarak*) Kocanız kim?

MARIA

Kendisi dün geldi buraya, sabah yanıma gelecekti fakat gelmedi, merak ettim.

MARTHA

Eşinin memlekette kaldığını söylemişti.

MARIA

Bazı haklı sebeplerden ötürü öyle söylemiş olabilir size. Buluşacaktık kendisiyle sabah erkenden.

MARTHA

(*Gözünü Maria'dan ayırmadan*) Buluşmanız zor görünüyor. Kocanız burada değil.

MARIA

Ne demek burada değil? Oda tutmadı mı?

MARTHA

Bir oda tuttu fakat gece ayrıldı buradan.

MARIA

Bakın bu söylediğinize inanamam, iyi biliyorum, burada kalmasını gerektiren sebepler var. Sözleriniz endişelendirmeye başladı beni. Bildiğiniz şeyler varsa söyleyin lütfen.

MARTHA

Kocanız burada değil, başka söyleyeceğim yok size.

MARIA

Bensiz ayrılmış olamaz buradan, anlamıyorum. Dönmemek üzere mi ayrıldı yoksa geri döneceğini mi söyledi size?

MARTHA

Dönmemek üzere ayrıldı.

MARIA

Dinleyin bakın. Dünden beri beklemekle geçiyor saatlerim bu yabancı ülkede, şu âna kadar tahammül ettim fakat artık kalmadı sabrım. Merakımdan koştum geldim buraya ve kocamı görmeden ya da onu nerede bulacağımı öğrenmeden buradan gitmeye inanın niyetim yok.

MARTHA

Beni alakadar etmiyor.

MARIA

Yanılıyorsunuz. Fazlasıyla ediyor. Kocam, size bunları söyleyecek olmamdan hoşnut kalmayabilir fakat ben ar-

tık bu meseleden yoruldum. Dün sabah kapınızı çalan adam, yıllardır haber alamadığınız kardeşinizdir sizin.

MARTHA

Bilmiyor değilim.

MARIA

(*Hışımla*) Nerede o halde şimdi, nasıl burada olmaz, nerede kardeşiniz? Tanımadınız mı onu? Anneniz, siz, mutlu olmadınız mı eve döndüğüne?

MARTHA

Kardeşim burada değil çünkü o öldü.

Maria irkilir, bir süre sessiz kalır, gözleri Martha'da öylece kalır. Bir süre sonra gülümseyerek Martha'ya yaklaşmaya niyetlenir.

MARIA

Şaka ediyorsunuz değil mi yine? Jan anlatırdı bana hep, daha ufacık kızken bile bayılırmışsınız insanları kandırmaya. Biz artık kardeş sayılırız ve...

MARTHA

Dokunmayın bana. Kalın olduğunuz yerde. Ortak hiçbir şeyimiz yok sizinle. (*Bir süre sonra*) Kocanız dün gece öldü, sizi temin ederim şaka değil bu söylediğim. Gidebilirsiniz, burada kalmanızın lüzumu kalmadı.

MARIA

Aklınızı oynatmışsınız siz, delirmişsiniz! İnanmam size, deli saçması bunlar, daha dün gördüm, nasıl ölür sabaha, söyleyin bana nerede o? Gösterin ölüsünü göreyim, ancak öyle inanırım tahayyül dahi edemediğime.

MARTHA

Mümkün değil. Gittiği yer uzak, kimse göremez artık onu.

Maria ona dokunacak olur.

Bana dokunmayın ve olduğunuz yerde kalın lütfen... Nehrin dibinde yatıyor kocanız, annemle birlikte taşıdık onu oraya, dün gece, uykuya daldıktan sonra. Acı çekmedi fakat öldü nihayetinde ve biz, annem ve ben, öldürdük onu.

MARIA

(*Geri çekilir.*) Olmaz, olamaz... Delirdim, ben delirdim asıl, sözler duyuyorum hiç kimsenin söylemeye cüret edemediği yeryüzünde. Biliyordum bir felaketin beklediğini beni bu topraklarda fakat hazır değilim bu hüsranla, bu buhranla boğuşmaya. Anlamadım sizi ben, anlamıyorum...

MARTHA

Vazifem sizi inandırmak değil, durumdan haberdar etmek. Yakında bizzat şahit olursunuz hakikate.

MARIA

(*Kendini kaybetmek üzeredir.*) Niçin, niçin yaptınız bunu?

MARTHA

Kimin adına soruyorsunuz bunu?

MARIA

(*Haykırarak*) Aşkımın adına!

MARTHA

Ne demek aşk?

MARIA

Yüreğimi yakan acı demektir artık, içimi kemiren ıstırap demektir, gazap demektir ellerime hükmeden o kalbinizi sökmek için yerinden. Ah bir kurtulsam şu yüreğime musallat olan şüpheden, öğrenirdiniz aşk ne demekmiş yüzünüze saplandıkça tırnaklarım.

MARTHA

Anlamadığım bir lisana ait bu söylediğiniz sözler. Aşk, neşe, ıstırap hiçbir şey ifade etmiyorlar bana.

MARIA

(*Büyük gayretle*) Dinleyin beni, bir oyunsa bu eğer, son verelim artık. Boş sözlerle üzmeyelim birbirimizi. Aklım başımdan gitmeden önce, açıkça söyleyin bana öğrenmek istediğim şeyi ne olursunuz.

MARTHA

Daha açıkça nasıl ifade edebilirim bilemiyorum. Dün gece parasını almak için kocanızı öldürdük, kendisinden önce ağırladığımız birçok misafirimizi öldürdüğümüz gibi.

MARIA

Kendi annesi, kendi kardeşi mi oldu kocamın katilleri?

MARTHA

Evet.

MARIA

(*Halen gayretle*) Söylemiş miydi size kardeşiniz olduğunu?

MARTHA

Doğrusunu isterseniz bir yanlışlık oldu. Gerçi dünyayı gezmiş görmüş insansınız, tuhaf karşılamazsınız sanırım.

MARIA

(*Masaya doğru döner, yumrukları göğsünde, boğuk bir sesle*) Ah yüce Tanrım! Biliyordum faciaya döneceğini bu saçma oyunun, biliyordum cezasız kalmayacağını. Keder yüklüydü bu gökyüzü. (*Masanın önünde durur, Martha'ya bakmadan konuşur.*) Tanıyın istiyordu onu, evine kavuşmak istiyordu, sizi mutlu etmek istiyordu ama bir türlü bulamıyordu aradığı kelimeleri. Onları ararken canından oldu. (*Ağlamaya başlar.*) Ne yaptınız siz, iki çılgın, iki kör kadın, görmekten âciz o güzel evladı yuvasına dönen... Bilir miydiniz aldığınız canın güzelliğini, o yüreğinin saflığını, o ruhunun yüceliğini! Gurur duyacaktınız tanısaydınız, ben yaşadım o gururu. Nereden bilirdi, heyhat, düşmanın kapısını çaldığını, düşman buldu bu evde; siner miydi bu itidal sözlerinize, engel tanır mıydı feryadınız, bulur muydum sizi karşımda düşman olmasanız ona!

MARTHA

Yargıçlığa soyunmayın hemen, bilmediğiniz şeyler var. Annem oğlunun yanında şu an. Kemirmeye başlamıştır sular etlerini. Çok geçmez bulunur ana oğuldan geriye kalanlar ve buluşurlar nihayet aynı toprakta. Gene de feryat etmem için bir sebep göremiyorum ortada. Bendeki yürek başka yürektir ve bilin ki, o gözlerinizden dökülen yaşlar midemi bulandırıyor.

MARIA

(*Nefretle karşısına dikilerek*) Sonsuza dek yitirdiğim neşemin yoluna bu dökülen yaşlar. Yeğlerim bu yaşları yüreğimi elbet saracak o kuru azaba, o azapla titremeyecek ellerim canınızı alırken.

MARTHA

Bir etkisi olmuyor sözlerinizin. Alın canımı dilerseniz, umurumda değil inanın. Ben de gördüm göreceğimi, duydum duyacağımı, ölmeye karar verdim kendi payıma. Yerim onlara uzak olsun bana yeter. Ne işim olur yanlarında bu vakitten sonra? Onların olsun kavuştukları sevgi, sarılsınlar kör karanlıklarda. Ne bana ne size yer kaldı onların yüreğinde, sonsuza dek ihanet ettiler bize. Bir odam kaldı bana, o da yeter yapayalnız ölüp gitmeye.

MARIA

Ah deva mı bana siz ölmüşsünüz, dünya yıkılmış, ben sevdiğim adamı kaybettim! Nefes almaya mahkûm oldum şu lanet yalnızlıkta, hatırlamak işkencedir artık bana.

Martha, Maria'nın arkasına geçer ve başının üzerinden konuşur.

MARTHA

Abartmaya lüzum yok. Siz kocanızı kaybettiniz, ben annemi kaybettim. Ödeşmiş olduk nihayetinde. Hem siz onca yıl sürdünüz keyfini, bir defa kaybettiniz kocanızı ama benim annem hem bana sırtını döndü hem de öldü gitti, iki defa kaybettim ben annemi.

MARIA

Sizi mutlu etmekten başka bir gayesi yoktu, kazandığı ne varsa vermek istiyordu size. Aklından bunlar geçiyordu eminim odasında, bir başına, siz ölümünü tertip etmekle meşgulken.

MARTHA

(*Sesini birden umutsuzluk sarar.*) Ben kocanızla da ödeştim, aynı kedere ortak olduk biz. Ben de bir yuvam var

sandım hep onun gibi. Cinayeti yuvamız sandım annemle benim, bizi birbirimize bağlayan bir ocak sandım. Tutunacak kimim vardı ki şu dünyada ondan başka, el ele verip canlara kıydığımız o kadından başka? Ama yanılmışım meğer. Bin yürekle bir olup alsan da bir canı, yalnızlıkmış meğer cinayet. Ben yalnız yaşadım, yalnız öldürdüm, şimdi yalnız ölmem adil olamdır.

Maria gözyaşları içinde ona doğru döner.

MARTHA

(*Geri çekilir, sert bir tonla*) Dokunmayın bana, sizi uyardım. Ölmeden önce tenimde bir insan elinin sıcaklığını hissetmenin, insanların o galiz sevgisini tatmaya bir kez daha mecbur kalmanın düşüncesi bile yetiyor kanımın beynime sıçramasına.

Birbirlerine oldukça yakın, yüz yüze dururlar.

MARIA

Endişe etmeyin. Dilediğiniz gibi ölmekten alıkoymayacağım sizi. Kör oldu benim gözlerim, görmüyorum artık sizi! Ben sonu gelmeyecek bir facianın yolcusu olacağım ve sizler, anneniz ve siz, birer simadan ibaret kalacaksınız hayal meyal anımsadığım, geçip gitmiş hayatımdan. Yüreğimde ne nefret ne merhamet saklı sizin için. Ben kimseyi sevemem artık, nefret edemem kimseden. (*Yüzünü birden elleri arasına alır.*) Yasak etti zaman bana ıstırabı, isyanı. Bu keder ağır geldi bana.

Martha arkasını dönmüş, kapıya doğru yürümüştür, son anda Maria'ya doğru döner.

MARTHA

Yükünüz ağır gelmiş olsa, ağlayacak gücü bulamazdı gözleriniz. Görünen o ki, daha işim bitmemiş sizinle. Dönmemek üzere yanınızdan ayrılmadan önce, yüreğinizden umudu kazıyıp atmam lazım.

MARIA

(*Dehşet içinde Martha'ya bakar.*) Bırakın beni ah! Defolun gidin! Yeter bu kadarı!

MARTHA

Gideceğim, merak etmeyin, sanmayın ki hevesliyim o aşkınıza, gözlerinizden akan o yaşlara şahit olmaya. Fakat hâlâ haklı sanıyorsunuz kendinizi, medet umuyorsunuz aşktan, kaza diyorsunuz olan bitene; son nefesimi veremem sizi uyandırmadan bu rüyadan. Bilin ki asıl şimdi kavuştuk düzene, nihayet. Buna inanmanız gerek artık.

MARIA

Hangi düzendir bu?

MARTHA

Hiç kimse kılan düzendir bu her insanı.

MARIA

(*Şaşkındır.*) Umurumda mı sanki? Söz yitirmiş manayı, paramparça olmuş yüreğim, kalmamış uğruna çarpacağı sebep öldürdüğünüz o adamdan başka.

MARTHA

(*Hışımla*) Susun! Anmayın adını bile, nefret ediyorum ondan! Kimseniz değildir o sizin artık. Yolcusudur dönüşü olmayan yolculuğun, sonsuza dek sürgün kalacak gittiğe yerde! Aptal! İstediğine kavuştu, aradığını buldu. Hepi-

miz düzene kavuştuk en sonunda! Anlayın artık, ne bizim, ne de onun, ne bu dünyada, ne de ölümde, ne sığınacak bir vatanımız var, ne bizi bekleyen bir huzur. (*Küçümser bir tavırla güler.*) Yalan mı, vatan mı denir kör hayvanları doyurduğumuz, ışık düşmeyen bu zifiri topraklara?

MARIA

(*Gözyaşları içinde*) Ah yüce Tanrım! Gücüm kalmadı, nasıl dayanayım bunları duymaya? Onu da kahrederdi bu sözler; bir yuva, bir vatan bulmak için geldi o buraya.

MARTHA

(*Kapıya varmıştır, aniden döner.*) Ödemiş oldu çılgınlığının bedelini. Siz de kendi payınıza düşeni alacaksınız yakında. (*Aynı gülüş.*) Aldatıldık biz, anlayın artık, kandırıldık. Olan olmuş, ne fayda yansa yaşamak ateşi yürekte, ne fayda çırpınsa ruh bedende? Hâlâ haykırmak niye denizin adını, aşkın adını? Saçmalık hepsi. Kocanız biliyor artık cevabı, her sorunun cevabı o dehşet yuvasıdır bize nihayetinde kucak açacak, kıvrılıp yan yana yatacağımız o yerdir her şeyin cevabı. (*Nefretle*) Elbet siz de gireceksiniz kapısından ve o vakit geldiğinde, keyifle yâd edeceksiniz cehennem azabına mahkûm olduğunuzu sandığınız bugünü. Şunu bilin ki çektiğiniz acının, bir insana yapılan haksızlığın karşısında hiçbir kıymeti yoktur. Bir öğüt vereyim size gitmeden evvel, hem bir öğüt borcum var size, kocanızı öldürdüm nihayetinde!

Yalvarın Tanrınız'a, yalvarın ki taşa döndürsün sizi! Asıl mutluluk budur emin olun, yalnız kendine layık gördüğü mutluluktur bu onun. Onu örnek alın, tıkayın kulağınızı feryatlara, taş kesilin hâlâ vakit varken. Cesaretiniz yoksa fakat bu dilsiz inzivaya çekilmeye, bilin ki evimizin kapıları size de açıktır, buyurun gelin dilediğiniz zaman. Elveda kardeşim! Görün bakın, ne kadar kolay her şey, bir tercihten ibaret size düşen... İster ortak

olun çakıltaşlarının şaşkın mutluluğuna, ister aramıza katılın, sizi bekliyor olacağız güneş doğmayan yatakta.

Martha çıkar, dehşet içinde onu dinlemiş olan Maria, elleri önde, oradan oraya savrulur.

MARIA

(*Haykırarak*) Tanrım! Yüce Tanrım! Nefes alamam bu çölde! Sen varsın sesimi duyacak, sen varsın acıma şahit olacak! (*Dizlerinin üstüne çöker.*) Sana sığınıyorum. Merhamet et bana, kucak aç, duy sesimi, uzat ellerini! Acı bana! Acı sevenlere, acı ayrı düşenlere Tanrım!

Kapı açılır, ihtiyar uşak eşikte belirir.

Dördüncü sahne

İHTİYAR UŞAK

(*Duru, tok bir sesle*) Beni mi çağırdınız?

MARIA

(*Ona doğru dönerek*) Ah! Yardım edin, ihtiyacım var uzanan bir ele, yardım edin bana. Acıyın halime, yalvarırım yardım edin!

İHTİYAR UŞAK

(*Aynı sesle*) Hayır!

MARTHA: [...] BIKTIM USANDIM ARTIK BU RUHU TAŞIMAKTAN ANNE, GÜNÜ GELSE DE KAVUŞSAM O GÜNEŞİN ALTINDA BÜTÜN SORULARIN KÜLE DÖNDÜĞÜ TOPRAKLARA. BURAYA AİT DEĞİLİM BEN.

ANNE: KEŞKE KAVUŞABİLSEN BİR AN EVVEL AMA DAHA O KADAR ÇOK Kİ İŞİMİZ [...] AMA BİL Kİ SEN AİT OLDUĞUN YERE GİDİYOR OLACAKSIN O VAKİT, BEN YANI BAŞINDA, KİM BİLİR NEREYE?

Yıllar sonra evine dönen bir adamın, kendi kaderini çizmeye çalışırken başkalarının felaketi olması ufak bir yanlışlıkla açıklanabilir mi?

Camus'nün 1943 yılında kaleme aldığı **Yanlışlık**, yanlış zamanda, yanlış yerde bir araya gelen insanların, ölümcül bir yanlış anlaşılmanın neticesinde uğradıkları felaketin, insanın kaderiyle mücadelesinin ve kaçınılmaz yenilgisinin öyküsüdür. Aile mirası tenha bir oteli işletmekte olan anne ile kız, heyecanlarını tüketen, onları nefessiz bırakan, yalnızlığa mahkûm eden yaşamlarından kurtulmanın çaresini, başkalarının felaketi olmakta bulmuşken, artık arınmak istedikleri bu günahı son defa işlemeye hazırlandıkları sırada çıkagelen, henüz bilmeseler de evin yıllardır görmedikleri olacaktır. Bir "yabancı" olarak annesi ve kız kardeşinin hayatlarına giren oğul, attığı her adımda sakladığı gerçekler ve paylaştığı hakikatlerle kaderlerine yön çizecektir.

Albert Camus'nün bütün oyunları Can Yayınları'nda.

can

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-2418-3

9 789750 724183